

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський державний університет імені Петра Могили

**Всеукраїнська науково-методична конференція
«МОГИЛЯНСЬКІ ЧИТАННЯ – 2014»**

присвячена 225-й річниці міста Миколаїв

*«ДОСВІД ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ:
ГЛОБАЛЬНИЙ, НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ»,*

Тези

«Економічна теорія та міжнародна економіка»

**«Проблеми та перспективи соціально-економічного
розвитку України»**

**«Сталий розвиток використання земельних ресурсів
в умовах глобалізації»**

**«Професійне англійське навчання майбутніх економістів
у контексті вимог сучасного суспільства»**

Миколаїв – 2014

«МОГИЛЯНСЬКІ ЧИТАННЯ – 2014». Всеукраїнська науково-методична конференція. «Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти»: тези. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2014. – 76 с.

У збірнику містяться матеріали доповідей учасників Всеукраїнської науково-методичної конференції «Могилянські читання – 2014» підсекцій: «Економічна теорія та міжнародна економіка», «Проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку України», «Сталий розвиток використання земельних ресурсів в умовах глобалізації», «Професійне англійське навчання майбутніх економістів у контексті вимог сучасного суспільства».

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ: ПРИРОДНИЧІ НАУКИ	5
Підсекція: Економічна теорія та міжнародна економіка	5
<i>Васильєв А. А.</i> Аналіз зовнішньоторговельної безпеки країни на прикладі Чеської республіки	5
<i>Ищенко Н. М.</i> Аналіз забезпеченості України інфраструктурою транспорту	6
<i>Комаренко І. С.</i> Шляхи забезпечення та підвищення рівня конкурентоздатності підприємств харчової промисловості	8
<i>Ляховець О. О.</i> Модернізація економіки з погляду інституціоналізму	10
<i>Палехова В. А.</i> Інституційні пастки вітчизняної економіки	11
<i>Фертікова Т. М.</i> Особливості формування інституційної організації бізнесу в Україні	13
<i>Філімонова О. Б.</i> Роль векселів у банківському кредитуванні сільськогосподарських підприємств	15
<i>Жиленко С. М.</i> Управління державним боргом у Республіці Молдова	18
Підсекція: Проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку України	22
<i>Белінська С. М.</i> Інноваційний фактор аудиторського обслуговування аграрного сектору України	22
<i>Белікова В. В.</i> Проблеми та перспективи використання інформаційних технологій в обліку запасів	25
<i>Великий Ю. В.</i> Теоретичні основи інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств	26
<i>Руденко Н. О.</i> Проблеми впровадження міжнародних стандартів обліку у вітчизняну практику в умовах політичної та економічної кризи	28
<i>Кравченко Т. В.</i> Формування інформаційних потоків у системі партнерської взаємодії в процесі впровадження інклюзивної освіти	31

**Підсекція: Сталій розвиток використання земельних
ресурсів в умовах глобалізації 34**

Анисенко О. В. Геоінформаційні системи та дистанційне зондування
у задачах територіального планування, землеустрою та кадастру ... 34

Горлачук В. В., Белінська С. М. Інноваційно-інвестиційне
проектування сільськогосподарського землекористування..... 37

Кузьменко О. Б., Кузьменко Б. П. Становлення земельних
відносин в умовах ринкових трансформацій в Україні 40

Кузьменко О. Б., Кузьменко Б. П. Формування експортно-
орієнтованого аграрного виробництва України..... 43

Мицкевич Н. В., Хухаркін С. П. Актуальні проблеми мотивації
ефективної праці на підприємстві 45

Ребрина В. П. Інноваційний фактор розвитку
сільськогосподарського землекористування..... 48

Семенчук І. М. Формування організаційно-економічного
механізму управління інноваційним розвитком 50

Яненко І. Г., Мельничук Л. С. Формування системи
інституційного забезпечення промислового комплексу в Україні ... 52

СЕКЦІЯ: ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

**Підсекція: Професійне англійське навчання майбутніх
економістів у контексті вимог сучасного
суспільства 54**

Vabkova-Pylypenko N. P. The Organization Peculiarities Future
Economists Professional Training In German On The Example Of
International Schiller University..... 54

Dimant G. S. Strategy Of Effective English Learning For The Future
Economists In The Process Of Professional Training 56

Касіянюк С. Е. Шляхи активізації пізнавальної діяльності
майбутніх економістів на заняттях з іноземної мови 59

Красніцька І. В. Особливості організації дослідницько-проектної
діяльності у ВНЗ України 61

Ніколаєнко Л. С. Аксіологічно марковані композитні номінації
з позитивною семантизацією якісних характеристик артефактів
в англійській і українській мовах 65

Трошкіна І. А. Особливості теоретичної моделі академічної
мобільності викладачів..... 67

Хмизова О. В. Мультимедійна презентація у навчанні
англійської мови за професійним спрямуванням 70

СЕКЦІЯ: ПРИРОДНИЧІ НАУКИ
Підсекція: Економічна теорія та міжнародна економіка

УДК 339.5.01

*Васильєв А. А.,
ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

**АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ
НА ПРИКЛАДІ ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ**

У результаті дослідження державного регулювання зовнішньоторговельної безпеки країн (ЗБК), було створено власну модель прогнозування зовнішньоторговельної безпеки країн з метою її державного регулювання. Модель основана на п'яти складових зовнішньоторговельної безпеки, а саме: інституційна безпека, мінливість цін, достатність ресурсів, стабільність економічних зв'язків, соціальна безпека.

За допомогою моделі було проведено аналіз зовнішньоторговельної безпеки шести країн Центральної та Східної Європи, в тому числі: Польщі, Словаччини, Туреччини, Угорщини, України та Чехії.

Чехія має найвищі показники зовнішньоторговельної безпеки серед усіх країн, що досліджуються. Протягом періоду дослідження, максимальний рівень ЗБК складав 3,92 у 2010 році, мінімальний – 2,67 у 2009 р. Поточне значення безпеки за показником 2012 року становить 3,86, що відповідає рівню вище середнього.

Показники безпеки Чехії є вкрай динамічними порівняно з показниками інших країн. На нашу думку, це зумовлене тим, що країна значною мірою залучена до міжнародних економічних відносин. У такій ситуації, держава повинна здійснювати постійний моніторинг та активне регулювання зовнішньоторговельної безпеки країни.

Вирівнювання значень показників п'яти складових безпеки, що мало місце протягом останніх трьох років, створило передумови для політики покращення зовнішньоторговельної безпеки.

Так, у структурі зовнішньоторговельної безпеки Чехії 2012 року, дві складових характеризуються високим рівнем безпеки (мінливість цін, соціальна безпека). Інші три складових із значенням вище середнього формують модальну групу. Серед них стабільність господарських зв'язків підприємств знаходиться майже на високому рівні. З урахування тенденції, можна припустити що за рік-два ця складова вийде на високий рівень.

Найнижчими по країні значеннями в межах вище середнього характеризуються достатність ресурсів та інституційна безпека.

У 2012 році показник достатності ресурсів Чехії (0,67) знаходиться на другому місці серед країн, що досліджуються. Вище значення має

тільки економіка Польщі (0,68). Відносно високий рівень показника зумовлений географічним положенням Чеської республіки, а також виваженою політикою у сфері ресурсної безпеки. Враховуючи диверсифікацію джерел постачання енергоресурсів, вважаємо, що значення на рівні середнього зумовлені не стільки відсутністю ресурсів, скільки їх недостатньою кількістю для потреб динамічної економіки.

У структурі інституційної безпеки Чеської республіки, найбільшу проблему становить рівень корупції. Її показник є близьким до середнього по країнах, що досліджуються, проте він значно нижчий ніж у Польщі. Значно ліпшими є показники якості державного регулювання та дотримання нормативно-правової бази. Їх значення є вищими, ніж у інших країн виборки. Зауважимо, що країни Центральної та Східної Європи в цілому мають значення інституційних складових, що далекі від максимальних. На нашу думку, це є наслідком перехідних процесів в економіках, що мали місце в 1990-х рр.

На наступному етапі, аналіз досвіду регулювання безпеки Чеської Республіки дасть можливість визначити ефективні інструменти забезпечення зовнішньоторговельної безпеки України.

УДК 338.47

Ищенко Н. М.,

к.е.н., доцент ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ УКРАЇНИ ІНФРАСТРУКТУРОЮ ТРАНСПОРТУ

Глобалізація світової економіки, розширення міжрегіональних та міжнародних торговельних відносин зумовили потребу у форсованому розвитку транспортної інфраструктури як базового фактора національної безпеки, стійкого і динамічного зростання економіки, її інтеграції у європейський та світовий економічний простір. Недостатній рівень міжгалузевої та міжрегіональної координації нації в розвитку транспортної інфраструктури веде до нераціонального витрачання ресурсів і зниження ефективності її роботи. Слабка взаємодія різних видів транспорту, відсутність сучасних логістичних технологій організації транспортного процесу, тривалі терміни доставки, низький рівень контейнеризації та контрейлеризації перевезень і багато інших чинників стримують наростаючі потоки товарів і пасажирів. Транспортна система України відстає від більшості європейських країн у галузі мультимодальних перевезень. Актуальність досліджень у цьому напрямку зумовлена тим, що транспорт і створює умови його роботи транспортна інфраструктура є однією із системоутворюючих галузей економіки, що забезпечує територіальну цілісність держави і єдність економічного простору країни.

Сучасний стан транспортної інфраструктури в Україні більшістю експертів визнається незадовільним. Про це свідчить порівняння основних показників транспортної забезпеченості окремих європейських держав з українськими (табл. 1). Україна має досить високий рівень забезпеченості залізними (за цим показником вона входить у першу десятку світу), хоча дещо відстає від Польщі, Франції і Німеччини. Рівень електрифікації залізниць теж досить високий.

Таблиця 1

Порівняння транспортної забезпеченості деяких країн Європи

Країна	Площа, тис. км	Довжина автошляхів, тис. км	Щільність автошляхів, км/тис. км ²	Довжина залізниць, тис. км	Щільність залізниць, км/тис. км ²
Україна	603,7	169,4	280,6	21,7	35,9
Польща	312,6	424,0	1355,9	22,3	71,4
Франція	551,6	951,5	1749,1	29,2	53,7
Німеччина	357,0	644,5	1805,3	41,9	117,4
Іспанія	307,6	681,2	1349,5	15,3	30,3
Італія	301,2	487,7	1618,7	19,7	65,5

Проте, в частині забезпеченості автомобільними шляхами Україна зовсім не вигідно відрізняється від інших країн. Україна більша за площею, ніж Франція та Німеччина, але має відповідно у 5,6 та в 3,8 разів менше автошляхів.

Також є нерівномірним розвиток інфраструктури в окремих регіонах. Для оцінки диференціації регіонів за рівнем забезпечення інфраструктурою, скористаємось квазивиробничою функцією інтерпретованою Білем Д. для визначення узагальнюючого показника інфраструктури, використовуючи статистичні данні (не враховані дані по трубопроводному транспорту, через їх відсутність в офіційній статистиці України в розрізі регіонів) (рис. 1).

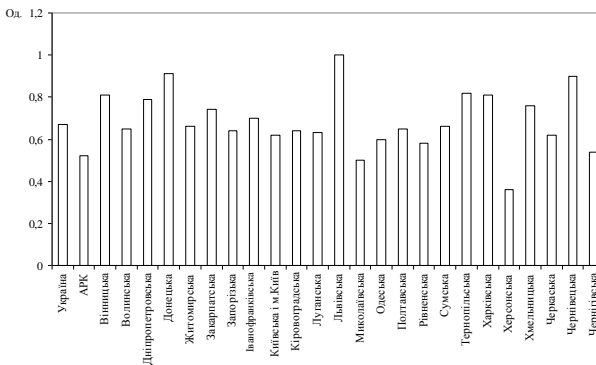

Рис. 1. Показник забезпечення інфраструктурою регіонів України

Бачимо, що в на сьогодні Львівська і Чернівецька області є найбільш забезпеченою інфраструктурою транспорту. Донецька область, яка на початок 2014 року посідала 2 місце за ступенем розвитку транспортної інфраструктури, суттєво погіршила показник через військові дії в регіоні.

В останні роки загострилися питання не тільки транспортування вантажів українських відправників і одержувачів, а й транзитного забезпечення. Україна використовує свій транзитний потенціал ще недостатньо. Стан транспортної інфраструктури та проблеми її розвитку на сучасному етапі перетворюються у серйозну перешкоду на шляху реалізації національних інтересів та забезпечення економічної безпеки держави як у цілому, так і за окремими її елементами. Саме тому можна стверджувати, що глобалізація економіки та процеси розвитку зовнішньоторговельного обігу, що її супроводжують, вимагають нових підходів до розвитку транспорту, пошуку нових технологій та раціональних шляхів освоєння перевезень пасажирів та вантажів. Розвиток транспортної інфраструктури є важливим напрямом соціально-економічного прогресу, підвищення ефективності виробництва. При цьому успішне вирішення багатьох проблем визначається ефективністю механізму управління транспортним комплексом.

УДК 658.5:664:005.332.4

Комаренко І. С.,

*доцент (б.в.з.) кафедри економічної теорії та міжнародної економіки,
ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Одним із основних шляхів підвищення конкурентоздатності є матриця вибору типу політики управління підприємствами харчової промисловості, яка забезпечує додатковий аналіз та доповнює оцінку діяльності компаній, враховуючи вплив факторів зовнішнього середовища.

Встановлено, що в репрезентативній вибірці немає підприємств, які використовують політику нарощення конкурентоздатності. Отже, жодне досліджене підприємство не досягло належного ефективного рівня розвитку для впровадження сучасних нововведень у свою діяльність. Така ситуація пояснюється відсутністю високого рівня впливу факторів зовнішнього середовища (сприятливість конкурентних відносин), що не дозволяє впроваджувати підприємствам політику нарощення конкурентоздатності, незважаючи на наявність у

деяких високого рівня фірмової конкурентоздатності. При цьому близько 80 % учасників аналізу використовують політику забезпечення конкурентоздатності, а інші чотири підприємства (23 %) впроваджують політику формування конкурентоздатності, що свідчить про задовільний (середній) рівень розвитку умов для ефективного змагання.

Аналіз стану конкурентоздатності підприємств вибірки став основою для розробки таких основних рекомендацій підвищення конкурентоздатності, а саме:

- 1) підвищення рівня професійності менеджменту;
- 2) впровадження світових стандартів якості продукції;
- 3) стабілізація діяльності за основними показниками;
- 4) диверсифікація або переорієнтація діяльності при несприятливому місцезнаходженні підприємства;
- 5) реорганізація підприємства або додатковий продаж (емісія) акцій у випадку неефективної форми власності;
- 6) створення спеціального фонду для розвитку та впровадження інновацій.

Ці рекомендації у поєднанні із вибором необхідного типу конкурентної політики дозволять підвищити конкурентні позиції вітчизняних підприємств, забезпечити новий рівень економічного розвитку країни та ефективне функціонування в умовах інтеграції у світові торговельні простори (рис. 1).

Рис. 1. Основні рекомендації підвищення конкурентоздатності підприємств харчової промисловості

*Ляховець О. О.,
к.е.н., доцент, ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ З ПОГЛЯДУ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ

Модернізація національної економіки стала парадигмою у ХХ столітті, яка й досі знаходить прихильників серед науковців, політиків, суспільних діячів. Утім, намагання втілити модернізацію за західним зразком у країнах, що розвиваються, неодноразово терпіли крах. Однією з головних причин було неврахування у «рецептах» реформ стартових інституціональних умов.

Адже будь-який економічний розвиток, з погляду сучасних економістів, не може бути проаналізований виключно із застосуванням лише однієї теорії (у випадку реформаторів – неокласичної). Тож доцільно дослідити потенціал модернізаційних перетворень також з погляду інституційної теорії.

Економічний зміст модернізаційного процесу характеризується переважно оновленням економічних відносин, соціально-економічної системи. Втім, із поширенням інституціональної парадигми, у зміст модернізації було включено також й інституційні оновлення. Тепер модернізація передбачає перетворення старої економічної системи на нову, розвиток і удосконалення інституцій (інститутів). Унаслідок цього мають встановлюватися нові зв'язки між інституціями для упорядкування господарських (економічних) відносин.

Економічний розвиток є центром дослідницької програми неінституціоналістів. У деяких дослідженнях вказується, що оновлення інституцій у економічно слабких країнах дає більший поштовх до економічного зростання, подальшої модернізації економіки, ніж у розвинутих державах.

Даглас Норт, представник неінституціоналізму, приймає в якості вихідної точки дослідження відомий постулат неокласичної теорії: результативне функціонування економіки (максимізація чистого доходу на основі прагнення до неї раціональних індивідів) може забезпечуватися лише за умови низьких транзакційних витрат. У їх зниженні, за Нортом, й полягає призначення інститутів. Чим ефективніші інститути, тим більше успіху матиме модернізація.

Підвищення ефективності інститутів може забезпечуватися їх зміною. Зміни інститутів відбуваються еволюційно (зсув у периферійних правилах та їх поступове перетворення на правила вищого порядку), кумулятивно (загальна зміна функціонуючих норм, правил та інститутів), адаптивно (адаптація норм і правил поведінки до

існуючих умов). У процесі інституційної зміни, супроводжуваної створенням інститутів, виробленням і використанням нових норм, правил у суспільстві, відбувається перехід трансформованої системи до нового стану рівноваги.

Інституційна зміна є передумовою модернізації економіки. В залежності від джерела цієї зміни (суспільно-політичний та економічний еволюційний процес, попередня траєкторія змін, імпорт або імплантація інститутів тощо) залежить і успіх модернізаційної політики. Залежність від попередньої траєкторії розвитку є феноменом, що пояснює, чому поточні акти вибору агентів можуть залежати від актів вибору, що зроблені раніше. Неефективні та субоптимальні інститути можуть бути стійкими через формування в ході еволюції. Прикладом слугують так звані QWERTY-ефекти.

Важлива роль у ході формування інституціонального середовища модернізації належить державі. Державна політика має спиратися на аналіз інституціональних умов, визначення ефективних та неефективних інститутів. Якщо зростаюча віддача від раніше впровадженого інституту висока, то заходи державного регулювання, спрямовані на зміну неефективної інституціональної організації, що склалася, не дадуть очікуваного результату.

Отже, модернізація з погляду інституціоналізму може бути розглянута як економічний розвиток, що передбачає зміну інститутів у коротко- або довгостроковому періоді, і залежить від множини факторів: ефективності інститутів, джерел їх походження, вибору траєкторії розвитку.

УДК 330.837

Палехова В. А.,

*доцент кафедри економічної теорії та міжнародної економіки,
ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ІНСТИТУЦІЙНІ ПАСТКИ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ

Загальновідомо, що намагання проводити реформи за рецептами неокласичної доктрини та навіть спроби описати в її категоріях розвиток економіки в перехідний період виявилися не вельми вдалими. Цей негативний досвід сприяв посиленню інтересу до інституціональної теорії. З'ясувалося, що її поняття та принципи дозволяють значно краще зрозуміти специфіку соціально-економічних явищ транзитивних економік, а для створення підвалин ринкової економіки потрібні передусім серйозні інституційні зрушення.

Однією з найбільш актуальних категорій при описанні трансформаційних процесів стала так звана «інституційна пастка». В англійській літературі це поняття використовується частіше не як «institutional trap», а як ефект блокування – «lock-in effect». За Д. Нормом, це рішення, яке одного разу прийняте і в подальшому його важко скасувати. Значно більшого поширення поняття набуло в економічній літературі колишніх соціалістичних країн. Першим його ввів В. М. Полтерович, визначивши інституційну пастку як певну неефективну, але сталу норму, що здатна самопідтримуватися. Сутність та причини інвестиційних пасток були ґрунтовно проаналізовані в роботах О. О. Аузана, Є. В. Балацького, О. О. Бренделевої, Г. Б. Клейнера, І. Р. Курнишевої, Л. І. Поліщука та інших. Серед вітчизняних економістів явище досліджували Т. І. Артьомова, А. А. Гриценко, В. І. Ляшенко, Г. Д. Тарасенко, К. І. Шибаєва та інші.

Інституційна пастка виникає у випадку, коли зміни певного формального інституту (можливо, його імпортування з практики інших країн) відбуваються без зв'язку з вітчизняними неформальними інститутами (традиційною ментальністю, цінностями). Тобто інституційний конфлікт має місце між впроваджуваними та укоріненими нормами. Сталість інституційної пастки пояснюється тим, що індивідуальне відхилення від норми, відмова від стереотипної поведінки не вигідна, оскільки обертається програшем. Лише за умов синхронного та скоординованого переходу всіх агентів до альтернативної норми можливе значне покращення суспільного добробуту.

Виникнення інституційних пасток справедливо сприймається як одна з головних небезпек при проведенні реформ, адже модернізація потребує неповторного, єдино правильного поєднання формальних та неформальних норм. Своєрідними класичними для перехідної економіки пастками, як правило, називають бартер, неплатежі (які були характерні за умов дуже високої інфляції), ухилення від сплати податків, корупцію, тіньову економіку, песимістичні очікування, що самореалізуються, рентоорієнтовану поведінку.

Достатньо глибоко та переконливо проаналізовані в економічній літературі інституційні пастки у сфері вищої освіти, в тому числі, і так звана, «дисертаційна пастка». Окрім загальноновизнаного конфлікту між потребою освітнього бізнесу розширюватися та необхідністю забезпечення якості освітніх послуг існує найсуттєвіша пастка, спричинена несумісністю примітивного ринку праці та сучасної системи освіти.

Усі ознаки пастки властиві інституту підтримки малого бізнесу – кошти державних програм використовуються вкрай неефективно. Аналогічно не дає бажаного результату інноваційна політика держави.

Додаткового аналізу потребує наявність інституційних конфліктів у конкурентній політиці. Про це непрямо свідчить віднесення до пасток адміністративних бар'єрів, що природно заважають конкурувати економічним суб'єктам, незбалансованої зовнішньоторговельної політики (а саме протекціоністської, імпортозаміщуючої стратегії).

Ще на початку 1990-х рр. в Україні було ухвалено закон «Про обмеження монополізму...» та створений АМК. Впродовж років незалежності антимонопольне законодавство поступово трансформувало у конкурентне. Слід визнати, що ухвалені закони відповідають зарубіжним аналогам. Але цього не можна сказати про практику їхнього використання – ні закони, ні діяльність антимонопольного відомства не позначилися на посиленні конкуренції. Вони виявилися не в змозі змінити поведінку наближених до влади монополістів, і навіть використовувалися ними для послаблення позицій конкурентів.

Подібні інституційні конфлікти простежуються при аналізі судової та податкової системи. Можна з високою часткою ймовірності прогнозувати їхнє виникнення після організації нового антикорупційного органу.

Револьюційні зміни поточного року не знищили остаточно можливість існування й розвитку олігархічних структур, здатних явно або непрямо впливати на прийняття рішень у сфері економіки та політики. Разом з тим, бажання й готовність більшості людей до докорінних змін традиційних норм поведінки дають унікальний шанс проведення невідкладних реформ і зменшення масштабів та ефекту інституційних пасток. Для цього потрібна відповідна модернізація формальних інститутів, що може спричинити дію механізмів координації, гармонізуючи вектори мотивації формальних та неформальних норм.

Утім, про надзвичайну складність задачі свідчить досвід Грузії, якій вдалося перетворити суспільство на нерадянське, запровадити нові правила гри, але зміни не стали незворотними.

УДК 330.342.146:334(477)

Фертікова Т. М.,

*к.е.н., доц. кафедри економічної теорії та міжнародної економіки,
ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Процес розбудови інституцій ринкової економічної системи розпочався в Україні більше ніж двадцять років тому. Але про його

незавершеність свідчать як оцінки міжнародних організацій, так і незадовільні результати функціонування національної економіки.

Інституційна організація господарства, як представляє її В. Вольчик, включає інституційний порядок (фундаментальні регулярності, що відтворюються при здійсненні господарської діяльності), інституційне середовище (регулярності, необхідні для суб'єктів господарювання в сферах виробництва, обміну та споживання) та інституційну структуру (формальні обмеження). На двох перших рівнях переважають еволюційні спонтанні зміни, на рівні інституційної структури – цілеспрямовані зміни. Якість інституцій, зазначається у звіті з глобальної конкурентоспроможності, впливає на інвестиційні рішення, організацію виробництва та відіграє ключову роль у визначенні шляхів, якими в суспільстві здійснюється розподіл вигод та витрат від стратегії та тактики розвитку.

Причини неефективності сучасної інституційної організації українського бізнесу в певній мірі пояснюються характером її формування.

Інституційну структуру, властиву ринковій економічній системі, було імпортовано. Руйнування інституційної структури командної економіки та законодавче запровадження нових формальних норм відбулося за відносно короткий період часу. Але є значна різниця між законодавчим оформленням та реалізацією таких норм та практиці. Систему інституцій командної економіки, яка забезпечувала укладання угод та їх виконання, специфікацію прав власності, механізм створення та розміщення капіталу у вигляді робочої сили та інвестицій, було руйновано. Ринкові інституції, що виконували б аналогічні функції (ринки праці, фінансів, інших посередницьких послуг, механізм самостійного (на рівні підприємства) прийняття рішень, формування міжфірмових відносин) створюються протягом тривалого часу.

Формальна розбудова ринкових інституцій та реалізація їх з використанням неринкових поведінкових стереотипів – одна з найбільших перешкод у створенні ефективної економіки. Цілеспрямовані зміни інституційної структури запроваджуються державою, але вплив останньої на інші рівні інституційної організації обмежений. Суспільство, включаючи політиків і чиновників, було (та залишається!) достатньо неоднорідним за ставленням і сприйняттям інституційних змін. Сучасні суб'єкти виробничих відносин номінально забезпечені можливостями, відповідними принципам ринкової економіки, але це не гарантує автоматичного їх використання. Має визріти позитивне ставлення до ринкових цінностей, сприятлива для взаємовигідного співробітництва культура підприємництва, корпоративного управління, культура відносин між роботодавцями та найманими працівниками, власниками і менеджерами, кредиторами і позичальниками, суб'єктами бізнесу та державними контролюючими органами.

В Україні процес формування інституційного середовища відбувається в умовах економічних потрясінь, повсюдних зловживань, відсутності гарантій правового захисту, загострення соціальних проблем. Створені формальні норми порушуються органами, що виконують контрольною функції відносно суб'єктів бізнесу чи мають забезпечувати відновлення порушених прав. Тож неформальні способи мислення та дій, що набули розповсюдження в бізнес-середовищі, є викривленими порівняно із західними аналогами.

Окремі формальні норми відповідають інтересам одних суб'єктів бізнесу та суперечать інтересам інших, або передбачають незрозумілий механізм їх виконання, внаслідок чого існує велика ймовірність їх свідомого чи випадкового порушення. Так, підприємці висловлюють скарги з приводу податкового навантаження, вимог до ведення обліку, складання звітності, ліцензування, процедури отримання дозволів, можливостей здійснення зовнішньоекономічної діяльності тощо. Економічні агенти вимушені адаптуватися до правил, незалежно від якості останніх та відповідності їх власним потребам, породжуючи неефективні в довгостроковій перспективі, але виправдані для вирішення поточних проблем способи взаємодії. Е. де Сото доводить, що формування тіньової економіки відбувається як реакція на обмеження, що створюються законом. Не маючи змоги легальним шляхом отримати у власність землю, займатися підприємництвом, люди починають діяти за альтернативною системою правил. Подібний процес відтворюється і в Україні.

Отже, недосконала сучасна інституційна структура припускає і стимулює створення суперечливої їй системи неформальних правил. Фундаментальні регулярності у здійсненні економічної діяльності номінально ринкові, але не є такими по суті. Процес становлення інституційного порядку, зважаючи на те, що реформування економіки було розпочато із зміни інституційної структури, є незавершеним, а протиріччя між рівнями інституційної організації пояснюють її стримуючий вплив на економічний розвиток країни.

УДК 336.77:338.432

*Філімонова О. Б.,
старший викладач кафедри фінансів і кредиту,
ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

РОЛЬ ВЕКСЕЛІВ У БАНКІВСЬКОМУ КРЕДИТУВАННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

За сучасних умов розвитку вітчизняної економіки значущість розвитку сільськогосподарських підприємств посилюється їх вагомою роллю у формуванні експортного потенціалу країни та доходної бази

Державного і місцевих бюджетів. Однак сучасний рівень фінансово-кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств потребує збільшення обсягу та зниження вартості. При цьому вагому роль відіграє банківське кредитування з широким спектром методів і видів, у тому числі і з застосуванням цінних паперів і, зокрема, векселів.

Основні аспекти банківського кредитування висвітлені у наукових працях провідних вітчизняних вчених, таких як Алексійчук В. М., Гудзь О. Є., Дем'яненко М. Я., Непочатенко О. О., Саблук П. Т., Сомик А. В., Стецюк П. А. та ін. При цьому можливості використання векселів досліджували Мошенський С. З., Демківський А., Мороз Ю. Н. Однак інструменти банківського кредитування є мінливими, що потребує їх подальшого удосконалення та зумовлює вибір напрямку дослідження.

Метою даного дослідження є поглиблення теоретико-методичних засад банківського кредитування сільськогосподарських підприємств із застосуванням цінних паперів, зокрема векселів.

Кредитування сільськогосподарських підприємств відіграє досить вагому роль не лише у їх розвитку, а й у кредитних послугах комерційних банків та охоплює близько 10 % кредитного портфелю, поступаючись лише кредитуванню торгівлі та переробної промисловості. Однак сучасний стан вітчизняного банківського кредитування сільськогосподарських підприємств усе ще не відповідає як потребам самих підприємств, так і світовим тенденціям кредитного ринку. З поміж причин низького рівня кредитного забезпечення вітчизняних сільськогосподарських підприємств особливо варто відзначити недостатній розвиток чинної кредитної системи та недосконалість наявних механізмів її реалізації, брак відпрацьованих підходів врахування особливостей господарської діяльності позичальника у кредитному менеджменті, неприйнятну для сільгоспідприємств ціну кредиту та високий рівень їх індивідуального ризику, що спричинений залежністю від природних факторів. Усі зазначені аспекти у своїй єдності та взаємодії відображаються в методах банківського кредитування.

Методи банківського кредитування сільськогосподарських підприємств спрямовані на формування таких умов їх співпраці з банками, що сприяють отриманню кредитних ресурсів для належного фінансування господарської діяльності, ефективного використання фінансових ресурсів, а також підвищення рентабельності та подальшого розвитку як самих підприємств, так і банків. Банківське кредитування здійснюється переважно у грошовій формі, це суто фінансовий кредит, де функціонує приватний та державний капітал.

Суто фінансову форму кредиту передбачає також кредитування під цінні папери. Основним інструментом залучення коштів, у такому разі, є цінні папери, на відміну від кредитних угод в інших випадках. В першу чергу, цей метод асоціюється з емісією та розміщенням облігацій. Коло суб'єктів суттєво розширюється і, фактично, кредиторами є значна кількість осіб, які придбали облігації. Хоча можливе і кредитування на умовах андерайтингу, що передбачає повний викуп випуску довгострокових облігацій фінансовою установою. Щоправда, в Україні такий підхід є маловживаним, тоді як чимало зарубіжних інвестиційних банків спеціалізуються на таких операціях. Враховуючи потребу надійного майнового забезпечення та можливість конвертації таких облігацій у прості акції позичальника, вважаємо подібні методи більш прийнятними для потужних підприємств і фінансово-агропромислових груп, тоді як малі та середні сільськогосподарські підприємства не завжди зацікавлені навіть в емісії звичайних облігацій. У такому разі більш доцільним було би використання таких боргових цінних паперів як векселі.

З вексельним обігом пов'язаний обліковий кредит, що надається банками для обслуговування платіжного обороту клієнтів. У такому разі першочерговими суб'єктами кредитування є два підприємства, однак до них долучається третя особа – банк кредитора, який здійснює, свого роду, рефінансування. Адже облік векселів здійснюється таким чином, що банк купує у свого клієнта вексель, який гарантував отримання коштів цим клієнтом від третьої особи. Тобто постачальник перетворюється на кредитора для свого покупця, і в той же час, достроково повертає надані йому в кредит кошти, шляхом рефінансування у банку, якому й буде погашати позику покупець. У такий спосіб банк опосередковано кредитує підприємство-покупця.

Іншим різновидом вексельного кредитування є позики, що надаються під забезпечення векселів. У такому разі позичальник передає банку раніше отримані векселі, що підтверджують його платоспроможність та відіграватимуть роль додаткового забезпечення своєчасного погашення позики. Можливий також варіант, коли банк без завчасного депонування належної суми випишує вексель на користь свого клієнта, який надалі розраховується ним зі своїми постачальниками, кому вже й буде сплачувати банк. Кредитний характер також притаманний гарантійним операціям з векселями, коли банк погоджується погасити зобов'язання клієнта перед його контрагентами і, таким чином, надає йому авальний кредит.

Отже, вексель є тим видом цінних паперів, що відіграє значну роль у кредитному забезпеченні різних суб'єктів господарювання і є дуже

перспективним для сільськогосподарських підприємств. Як зазначає Демківський А., його «функція оформлення коротко-строкowego кредиту надзвичайно важлива». Він є дієвим борговим документом, що сприяє зменшенню кредитного ризику, гарантуванню своєчасності платежів, розвитку клірингових операцій та посиленню міжгосподарських зв'язків.

Однак, на думку Мошенського С. З., за сучасних вітчизняних умов «розрахунково-платіжна функція векселів витіснила функцію кредиту й стала провідною». Причиною цього автор вважає відновлення вексельного обігу в умовах кризи неплатежів. А от використання векселя як розрахункового засобу, замість кредитного інструменту, заважає зміцненню фінансового стану підприємств.

Тим не менш, подальше використання векселів у рамках кредитування під цінні папери та впровадження їх у діяльність середніх і дрібних підприємств може відіграти суттєву роль у підвищенні їх кредитного забезпечення. Адже у такому разі відбувається інтеграція банківського та комерційного кредитування, трансформація позикової вартості із товарної в грошову, що супроводжується борговими зобов'язаннями та вимогами, а також розширенням суб'єктного складу.

УДК 336.27 (478)

Жиленко С. М.,
*викладач кафедри фінансів і кредиту,
ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Миколаїв*

УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ У РЕСПУБЛІЦІ МОЛДОВА

За висновками Світового Банку Республіка Молдова (РМ) є найбільш бідною країною Європи. Після розпаду СРСР Молдова перенесла найтриваліший економічний спад. У результаті цього в країні встановився найнижчий рівень бідності. Деякі прояви економічної стабілізації з'явилися лише у 1998 році, однак звелися нанівець у результаті впливу економічної кризи в Росії у тому ж році.

Становлення державного боргу РМ почалося з моменту отримання її незалежності. Так, будучи колишнім членом СРСР, згідно з договором «Про правонаступництво щодо зовнішнього державного боргу та активів Союзу РСР», Молдова успадкувала частку у загальній сумі його зовнішнього боргу й активів. Ця частка була визначена на основі єдиного агрегованого показника та склала 1,29 % від загальної його величини.

З 1992 року РМ стала членом Міжнародного Валютного Фонду (МВФ). Починаючи з 1993 року Молдова мала наступні домовленості з МВФ на підтримку проведених владою програм економічної стабілізації: по лінії Механізму компенсаційного і надзвичайного фінансування (CCFF), Механізму фінансування структурних перетворень (STF), угод Stand-by, Розширених механізмів фінансування (EFF), і механізмів фінансування на цілі скорочення бідності і сприяння економічному зростанню (PRGF) – з 2009 року названі Розширеними кредитними механізмами (ECF). МВФ також перерахував Молдові в 2009 році 117,71 млн СПЗ в рамках одноразового розподілу коштів.

Станом на кінець вересня 2014 загальний обсяг непогашених кредитів і позик отриманих від МВФ склав 369 100 000 СПЗ, що складає близько 547 млн дол США (див табл. 1).

Таблиця 1

Тип угоди / ресурси	Дата затвердження	Дата закінчення строку дії або анулювання	Затверджена сума (млн СПЗ)	Задіяна сума (млн СПЗ)
CCFF	15-Jan-93 & 19-Dec-94	–	25,70	25,70
STF*	16,-Sep 1993	15-Sep, 1994	45,00	45,00
Stand-by	17-Dec, 1993	16-Mar 1995	51,75	51,75
Stand-by	22-Mar, 1995	21-Mar, 1996	58,50	32,40
EFF	20-May, 1996	19-May, 2000	135,00	87,50
PRGF	21-Dec, 2000	20-Dec, 2003	110,88	27,72
PRGF**	5-May, 2006	4-May, 2009	110,88	88,00
EFF	29-Jan, 2010	28-Jan, 2013	184,80	149,12
ECF	29-Jan, 2010	28-Jan, 2013	184,80	170,88

* STF являв собою тимчасовий механізм фінансування з боку МВФ, за яким надавалась допомога країнам-членам, які відчували труднощі з платіжним балансом, викликані значними порушеннями режиму торгівлі та системи платежів, в результаті переходу від практики торгівлі за неринковими цінами до багатосторонньої торгівлі на ринковій основі.

** PRGF був замінений ECF в 2009 р.

Співпраця з МВФ та іншими міжнародними фінансовими організаціями у напрямку проведення структурних реформ та стабілізації економіки призвели до утворення та нагромадження зовнішнього державного боргу. Так, зовнішній борг Молдови зріс до майже 50 % ВВП у 1998 році. При цьому витрати на обслуговування державного боргу досягли 17 % від експорту товарів і послуг.

Окрім кредитів МВФ відбувалася емісія євробондів, була налагоджена співпраця щодо отримання фінансових ресурсів від Світового Банку.

Також серед основних кредиторів Молдови можна назвати Російську Федерацію (РФ), Європейський Союз (ЄС), США, Японію і Румунію.

Становлення та динаміка державного боргу РМ відображено на рис. 1.

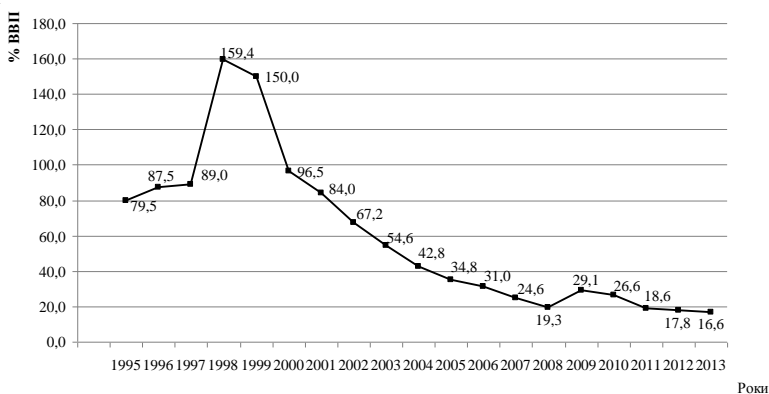

Рис. 1. Динаміка державного боргу Республіки Молдова у 1995-2013 рр.

Аналіз стану державного боргу Молдови дозволяє зробити висновок, що в період трансформаційної кризи відбувалося постійне зростання величини державного боргу. Це пов'язане з низькою ефективністю трансформаційних перетворень та проведення структурних реформ з метою стабілізації національної економіки та переходу до ринкових засад.

Максимальне значення відношення державного боргу до ВВП було зафіксовано у 1998 році, що пов'язане із впливом кризи 1998 року, в результаті дефолту в Росії. У період з 1999 року після регіональної фінансової кризи було відновлено економічне зростання. Цей період також можна охарактеризувати як період проведення виваженої боргової політики та відновлення фінансової безпеки країни. Відношення державного боргу до ВВП знаходилося на рівні нижче 60 % ВВП, що відповідало критеріям Маахтриського договору та мало стійку тенденцію до зменшення.

Наступним періодом зростання державного боргу можна назвати період 2008-2009 рр. Це зростання показника державного боргу пов'язане із негативним впливом світової економічної кризи на економічні системи всіх країн світу, у тому числі і Молдови.

На рівень державного боргу та рівень відсоткових ставок впливає також інвестиційний рейтинг країни. Так, у 2013 році звіт рейтингового агентства Moody's підтвердив рейтинг В3 для Республіки Молдова, рівень на шість щаблів нижче порога інвестиційних рекомендацій і стабільної перспективи. Аналітики рейтингового агентства відзначили, що рейтинг В3 відображає низький рівень ВВП в перерахунку на душу населення, що обумовлено вузькою економічною базою, значним ступенем залежності від грошових переказів, що працюють за кордоном, і лімітованим потенціалом зростання економіки в майбутньому.

Щодо системи управління державним боргом, то в РМ вона є урядовою, оскільки основні повноваження по управлінню державним боргом згідно з Законом Республіки Молдова «Про державний борг і державні гарантії» покладено на Міністерство Фінансів.

Боргова політика здійснюється в рамках затверджених середньострокових програм управління державним боргом на три роки, зосереджується на описі структури державного боргового портфеля, формулюванні альтернативних стратегій для забезпечення необхідного фінансування, пов'язаних з факторами вартості і відповідного ризику. Діюча Програма «Управління державним боргом у середньостроковому періоді (2014-2016)». Ця Програма була розроблена з використанням аналітичного інструмента Середньострокової стратегії боргу (MTDS), розробленого групою Світового банку/Міжнародного валютного фонду, для надання підтримки урядам в процесі ухвалення рішень про способи забезпечення потреб у фінансуванні, з урахуванням макроекономічних труднощів і можливих джерел фінансування. Інструмент дає можливість здійснювати кількісні оцінки, які стосуються границі вартість/ризик, пов'язані з різними стратегіями фінансування.

Також Програма підготовлена відповідно до найкращих практик, які були викладені у Методиці оцінки ефективності управління боргом (ОЕУБ), розробленої Світовим банком для надання допомоги країнам, що розвиваються в удосконаленні управління боргом.

Цікавим є досвід використання програмного забезпечення в рамках технічного співробітництва та отримання консультаційних послуг по програмі Debt Management and Financial Analysis System (DMFAS). Головною метою цієї програми є зміцнення потенціалу країн з перехідною економікою та країн, що розвиваються з метою управління їх державним боргом ефективно та на стійкій основі, а також скорочення бідності, економічний розвиток та здійснення ефективного управління.

Підсекція: Проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку України

УДК 657.6; 631.162

*Белінська С. М.,
к.е.н., доцент (б.в.з.) кафедри обліку і аудиту,
ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ІННОВАЦІЙНИЙ ФАКТОР АУДИТОРСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

Перехід до ринкових відносин супроводжувався значними труднощами для більшості підприємств аграрної галузі через скорочення структур відомчого контролю, бухгалтерських служб, відсутність коштів на проведення фінансово-економічної роботи з боку держави, відтік кадрів у більш прибутковій сфері діяльності. Особливо гостро ця проблема стала відчутною в умовах запровадження Податкового кодексу України та міжнародних стандартів фінансової звітності.

Останнє має важливе значення, оскільки глобалізаційні процеси у світовій економіці передбачають перебіг капіталу до підприємств, які гарантують найефективніший спосіб його використання. Це зумовлює зростання інтересу до інформаційної основи прийняття обґрунтованих управлінських рішень фінансової звітності та підвищення вимог до її якісних характеристик. Незважаючи на перманентну модернізацію національної системи фінансово-господарського контролю, формування цілісної системи аудиту в аграрному секторі економіки не завершено. Необхідність суспільного незалежного контролю функціонування підприємницьких структур недержавної форми власності в аграрному секторі економіки України доводить об'єктивно наявну потребу в розширенні галузевого ринку аудиторських послуг.

Треба відзначити, що сучасний підхід до визначення аудиту повинен ґрунтуватися на розумінні його економіко-правової сутності. Чинне законодавство трактує аудит виключно як послугу в усіх суттєвих аспектах, що суперечить ряду положень класичної економічної теорії. Водночас ототожнення договору на проведення аудиту з договором підяду є неможливим з причини невідповідності аудиторської перевірки сутнісним характеристикам категорії «робота». Розуміння економіко-правової сутності аудиту може бути використано при формуванні законодавчої ініціативи та створює передумови для

адекватного позиціонування договору на проведення аудиту серед видів господарських договорів, тлумачення його предмету і врегулювання спорів між аудитором та замовником з приводу якості аудиту.

Аналіз світової аудиторської практики виявив, що уніфікованими критеріями для визначення об'єктів обов'язкового аудиту є показники чисельності працюючих, вартості активів, обсягу виручки від реалізації у звітному році. Однак галузева специфіка аграрного сектору не дозволяє застосувати означені критерії: чисельність працівників визначається залежно від рівня механізації технологічних процесів та підлягає сезонним коливанням; баланс більшості аграрних підприємств практично «порожній», а їх майновий та земельний потенціал сформовано на основі орендованих засобів; безгрошові розрахунки та режим послабленого податкового контролю за доходами агроформувань анулюють такий критерій як виручка.

При визначенні економічної ефективності розширення кола суб'єктів обов'язкового аудиту в аграрному секторі слід застосувати підхід, що базується на співвідношенні вартісного виразу фінансових ризиків, обчислених аудитором, разом із сумою донарахованих виплат власникам землі і майна до витрат на проведення аудиту. У подальшому такі розрахунки підлягають обов'язковому коригуванню на величину вартісного виразу ефекту від пропозицій аудитора із вдосконалення системи обліку і внутрішнього контролю замовника.

Якісна характеристика соціальної ефективності запровадження обов'язкового аудиту виражається у збільшенні поінформованості власників та можливості вчасно ухвалювати рішення щодо керованості використання майна та землі, підвищенні мотивації населення у реалізації своїх рішень ініціюванні змін у методах господарювання; забезпеченні захисту майнових інтересів селян.

Аудиторська діяльність щодо обслуговування агропромислового комплексу передбачає здійснення аудиту фінансової звітності підприємств галузі, надання супутніх послуг, що включають організаційне і методичне забезпечення суб'єктів господарювання консультаціями та послугами з питань бухгалтерського обліку, оптимізації оподаткування, складання фінансової та інших видів звітності, аналізу фінансово-господарської діяльності, супроводження трансакцій, що відносяться до зовнішньоекономічної діяльності та залучення інвестицій, у тому числі іноземних, розробки стратегічних фінансових планів розвитку бізнесу, впровадження ефективних підходів до організації та здійснення внутрішнього контролю, а також здійснення інших видів економіко-правового забезпечення підприємницької діяльності в галузі.

В останні роки зниження ролі бухгалтерського обліку у формуванні системи економічної інформації підприємства, орієнтування лише на правила податкового законодавства спричинило досить вагоме зниження кваліфікації економічних кадрів підприємств. До того ж, і податкові інспектори наразі не володіють відповідними знаннями з бухгалтерського обліку, інформація якого з ухваленням податкового кодексу стає вихідною точкою для розрахунку податкових зобов'язань. Це призводитиме до того, що на початкових етапах неминучими можуть виявитися суперечності та непорозуміння застосування бухгалтерських правил через недостатню компетенцію в цих питаннях як спеціалістів підприємств, так і працівників податкових інспекцій на місцях.

Наближення аудиторських служб до суб'єктів господарювання в прямому та переносному сенсі дадуть можливість оперативно доводити до них нормативно-правову та інформаційну базу і таким чином подолати традиційне відставання аграрної галузі у сферах обліку, фінансів, оподаткування, іншій економіко-правовій діяльності.

Основою аудиторського обслуговування діяльності підприємств аграрного сектору є загальні принципи визначені законодавчими та нормативними документами, що регулюють аудиторську діяльність в Україні та міжнародні стандарти аудиту, які ухвалені до застосування Аудиторською палатою України. Разом із тим не викликає сумнівів і той факт, що на організацію та методологію аудиту значний вплив має специфіка галузі аграрного сектору.

Варто зазначити, що необхідність виділення специфічних підходів до аудиту в сільському господарстві підтверджується наявністю методичних напрацювань зарубіжних бухгалтерських організацій, наприклад, Американського інституту сертифікованих публічних бухгалтерів.

Аграрний аспект аудиторської діяльності дозволить більш якісно забезпечити аграрний сектор аудиторськими послугами, підготовкою кадрів з відповідною спеціалізацією, в тому числі внутрішніх аудиторів, а також методичними розробками та інформаційними ресурсами, що стосуються специфіки аудиту в аграрному секторі.

Аудиторське обслуговування аграрного сектору має представляти собою не просто одноразовий акт здійснення перевірки фінансової звітності за відповідний звітний рік, а перш за все аудиторське супроводження аграрних суб'єктів господарювання протягом всього періоду діяльності. Це потребує досить близького розміщення аудиторських структур до підприємств, що визначає одну з головних особливостей формування системи незалежного аудиту в галузі.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКУ ЗАПАСІВ

Сучасні динамічні тенденції соціально-економічного розвитку потребують створення якісно нових підходів до системи бухгалтерського обліку, адекватної потребам менеджменту з метою раціоналізації бізнес-процесів та підвищення ефективності діяльності господарюючих суб'єктів. Це зумовлено стрімким розвитком ринкової конкуренції та відповідно високими стандартами роботи підприємств, а також необхідністю швидкої гнучкої реакції підприємства на зміну внутрішніх та зовнішніх факторів. За таких обставин необхідним є пошук сучасних інструментів та підходів для забезпечення досягнення цілей.

Одним із напрямків вирішення наявних проблем є застосування сучасних інструментів та заходів оптимізації витрат підприємства, зокрема пов'язаних із запасами. Особливо це актуально для підприємств, діяльність яких характеризується багатонаменклатурним обліком запасів. Досліджуючи діяльність підприємств-виробників будівельних виробів із пластмас та світлопрозорих конструкцій ми з'ясували, що кількість номенклатурних позицій може досягати кількох тисяч найменувань, а це у свою чергу призводить до виникнення багатьох проблем, що пов'язані із правильною організацією обліку та контролем за використанням запасів. Саме впровадження в практику сучасних рішень по управлінню запасами дозволяє суттєво знизити витрати підприємства та сприяти підвищенню ефективності підприємства в цілому. Вдосконалення технологій аналітичної обробки економічної інформації є одним із ключових елементів підвищення ефективності всієї технології управління підприємством.

Використання інформаційних технологій змінює організацію бухгалтерського обліку, при цьому змінюються способи обробки даних, при яких забезпечується оперативність отримання персоналом необхідної облікової інформації. Це дозволяє спростити процес облікової роботи, знизити його трудомісткість, підвищити оперативність отримання даних та розширити та поглибити їх зміст. Можливості програмного забезпечення по автоматизації обліку дозволяють виконати інтеграцію інформації, що характеризує діяльність підприємства, автоматизувати обробку цієї інформації,

створити механізм активної взаємодії між підрозділами підприємства, централізації управління різноманітними діловими процесами, що відбуваються в ході господарської діяльності підприємства.

Стандартні підходи до обробки даних (єдина ідеологія побудови системи, стандартні елементи організації робочих місць тощо) дають можливість взаємозамінювати бухгалтерів на різних ділянках роботи. Завдяки цьому скорочується кількість часу працівників бухгалтерії на виконання облікових функцій, зростають можливості для аналізу, статистичної обробки та підготовки аналітичної інформації, призначеної для ефективного управління підприємством.

Проте варто зазначити, просте придбання та впровадження програмного продукту щодо автоматизації обліку не вирішує всіх проблем. Реальне поліпшення процесу управління відбувається лише завдяки належній адаптації системи бухгалтерського обліку та аналізу до вимог комп'ютеризації шляхом зміни відповідних її складових. При цьому визначальне значення займають у бухгалтерському обліку його технологія, методика та організація. Також, для того, щоб програмне забезпечення вирішувало всі поставлені завдання, його потрібно доопрацьовувати, що потребує додаткових вкладень та спеціального навчання персоналу.

Незважаючи на певні складнощі при впровадженні інформаційних технологій для забезпечення автоматизації обліку, це дозволяє вирішити ще й інші (організаційні, кадрові, фінансові) задачі, які постають перед підприємством у процесі його діяльності. Тому в системі заходів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності підприємств обов'язковим складовим елементом є використання інформаційних технологій для автоматизації системи бухгалтерського обліку, що надає можливість економити підприємству свій час та кошти, а головне своєчасно ухвалювати ефективні управлінські рішення.

УДК 330.318.37

*Великий Ю. В.,
доктор економічних наук, професор кафедри обліку і аудиту,
ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Науковці по-різному оцінюють сутність інноваційного потенціалу. Так, Б. Маліцький, досліджуючи інноваційний потенціал економічного розвитку, включає до його змісту такі аспекти: наукові кадри, витрати

на НДДКР, обсяги торгівлі ліцензіями, їх експорт, куплені патенти за кордоном і в Україні, витрати на освіту, рівень освіти робочої сили, її кваліфікацію та професіоналізм, експорт наукової продукції, продукування наукових знань, наукоємність ВВП, рівень життя населення.

В. Соловйов розглядає інноваційний потенціал у контексті державної інноваційної політики, розвитку інноваційної інфраструктури, трансферу технологій, інвестиційної привабливості, інноваційного середовища, впливу науки і технологій на розвиток науки й економіки.

Науковці Українського центру економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова відносять до інноваційного потенціалу такі аспекти: мережу наукових організацій, кадрове забезпечення, рівень освіти робочої сили, насиченість економіки науковими кадрами, матеріально-технічне забезпечення наукових організацій, фінансування наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, кількості та структури наукових і науково-технічних робіт, патентування винаходів, ступеня інноваційної активності промислових підприємств, динаміки виробництва інноваційної продукції, наявності платоспроможного попиту на інноваційну продукцію, частки інноваційної продукції в обсязі ВВП.

Досліджуючи зміст поняття інноваційного потенціалу, С. Кравченко та І. Кладченко в його структурі виокремлюють три складові: ресурсну (технічні, інформаційні, інвестиційні, людські ресурси); результативну (потенційні можливості виведення економічної системи на новий рівень функціонування), внутрішню (включає здатність системи залучати ресурси для ініціювання, створення та розповсюдження різних новацій).

Б. Лісін і В. Фрідлянов займалися дослідженнями структури інноваційного потенціалу. Ці науковці, розглядаючи становище його основних компонентів, охарактеризували інноваційний потенціал як комплекс усіх можливостей та ресурсів для забезпечення реалізації нововведень у виробництво (наукових, технічних, фінансових, нормативних). При цьому вони виділяють три його складові: перша – напрацювання науково-технічних (технологічних) власних і придбаних розробок, а також замовлення на науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи за певною тематикою; друга – інфраструктурні можливості підприємств (організацій), що забезпечують проходження новітніх розробок по всім етапам інноваційного циклу та впровадження їх у виробництво; третя – зовнішні та внутрішні чинники, які віддзеркалюють взаємодію інноваційного потенціалу та інших частин сукупного потенціалу машинобудівних підприємств та впливають на успішність здійснення інноваційного циклу.

М. Ковальов і О. Шашко вважають, що інноваційний потенціал має об'єднувати всі можливі складові, які характеризують інноваційну діяльність, такі як: середовище запровадження інновацій, інноваційний потенціал, який здатний стимулювати конкуренцію та взаємозв'язки різних компонентів інноваційної сфери, рівень інноваційної активності та результатів інноваційної діяльності.

Дотримуючись цієї точки зору, вони визначають інноваційний потенціал галузі як міру його готовності (можливості) виконати завдання, що забезпечують досягнення мети в інноваційній сфері, тобто готовність до створення та розповсюдження різного типу нововведень.

Отже, різні підходи до вивчення інноваційного потенціалу свідчать про складність вказаної проблеми та неоднозначність шляхів її вирішення.

УДК 657

Руденко Н. О.,

*к.е.н., ст. викладач кафедри обліку і аудиту,
ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ У ВІТЧИЗНЯНУ ПРАКТИКУ В УМОВАХ ПОЛІТИЧНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Імплементация міжнародних стандартів обліку та звітності є невід'ємним етапом в процесі інтеграції економічної сфери України до світового господарства. Наразі мова йде про особливості впровадження окремими групами суб'єктів господарювання стандартів, які стосуються лише звітності, а не обліку. Потрібно окремо зазначити, що складання звітності за міжнародними стандартами не означає автоматично і ведення бухгалтерського обліку за стандартами, відмінними від українських. Однак у кожному П(с)БО вказана сфера, на яку розповсюджується дія відповідного стандарту, і така сфера на сьогодні виключає суб'єкти господарювання, які складають звітність за міжнародними стандартами та бюджетні установи. Отже, можна стверджувати, що складання звітності за міжнародними стандартами, тим чи іншим способом пов'язано із веденням обліку за такими стандартами. Перевагу також отримають ті суб'єкти, що якісно вели управлінський облік.

Починаючи із 2012 року такі суб'єкти, як: публічні акціонерні товариства, банки та страховики обов'язково повинні складати

звітність за міжнародними стандартами. Інші суб'єкти, які знаходять у такому процесі доцільність, можуть складати за такими стандартами звітність добровільно. Тут необхідно зазначити, що окремі гравці ринку давно познайомилися із вимогами міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ), зокрема, комерційні банки з іноземними інвестиціями. Для таких банків частина проблем, пов'язаних із впровадженням нових стандартів була вирішена.

Однак впровадження самих МСФЗ стосується далеко не всіх учасників економічних відносин у країні. Суб'єкти малого та середнього підприємництва мають можливість впровадити МСФЗ для малих і середніх підприємств, що, звісно, на сьогодні не є обов'язковим. Суб'єкти державного сектору, а також недержавні установи, що не призначені для отримання прибутку можуть у своїй діяльності орієнтуватися на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку для державного сектору. Наразі про звітність за міжнародними стандартами для таких установ ми не говоримо. Слід відзначити, що всі інші (окрім МСФЗ) стандарти є добровільними для впровадження. Через ряд переваг від впровадження МСФЗ держава повинна зацікавити і переконати суб'єкти підприємницької діяльності в доцільності такого переходу.

Як і будь-яке явище, імплементація нових стандартів фінансової звітності має як позитивні, так і негативні наслідки. Для аналізу переваг, недоліків, можливостей і загроз, що постають перед суб'єктами, що впроваджують МСФЗ, можемо використати SWOT-аналіз (табл. 1).

Таблиця 1

SWOT-аналіз імплементації МСФЗ в українську практику

Переваги	Недоліки (Проблеми)
<ul style="list-style-type: none"> – покращення якості інформації, яка розкривається для ринку цінних паперів; – формування більш прозорої та зрозумілої фінансової звітності для потенційних інвесторів та користувачів; – отримання інформації, що може бути порівняна із відповідними аналогами; – підвищення достовірності інформації завдяки більшому рівню розкриття приміток до звітності; 	<ul style="list-style-type: none"> – відсутність достатньої кількості кваліфікованих фахівців; – необхідність у зборі додаткової інформації, додаткові функції працівників; – додаткові витрати з придбання та встановлення програмного забезпечення; – складність окремих стандартів для використання в українській практиці; – стислі терміни впровадження МСФЗ; – необхідність адаптації національної нормативно-правової бази бухгалтерського обліку;

<ul style="list-style-type: none"> – інтеграція у світове економічне співтовариство; підвищення рівня корпоративної відповідальності 	<ul style="list-style-type: none"> – недостатність державного регулювання у сфері бухгалтерського обліку; – необхідність розширення міжнародного співробітництва та застосування світового досвіду у впровадженні МСФЗ; – недостатня мотивація керівників до впровадження
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> – вдосконалення системи корпоративного управління; – розробка та ухвалення кодексу етики акціонерного товариства; – залучення реальних інвесторів; – впевнена позиція на фондовому ринку; – отриманні відносних конкурентних переваг 	<ul style="list-style-type: none"> – вибір неоптимальної стратегії впровадження МСФЗ; – додаткові невиправдані витрати на впровадження програмного забезпечення, його налагодження та перенавчання персоналу в умовах економічної кризи; – відсутність позитивного ефекту через неврахування в стандартах національної специфіки та особливостей окремих галузей господарювання; – постійна поява нових стандартів звітності

Нинішня політична та економічна криза можуть стати точкою бифуркації, що призведе до зміни економічної парадигми в нашій країні. Невідворотне наближення до «західних» стандартів вимагає імплементацію МСФЗ, однак додаткові фінансові витрати на тлі інфляційних процесів можуть не виправдати себе в короткостроковій перспективі. Для підприємств, які не зобов'язані впроваджувати МСФЗ, на сьогодні додаткові витрати не є економічно доцільними. Вони можуть бути достатньо вмотивовані лише в тому випадку, якщо через політичну кризу та санкції втратили ринки збуту на сході, і тепер неодмінно мають виходити на європейські або схожі з ними за вимогами.

Для переходу на міжнародні стандарти можна використати дві стратегії: трансформація (повна трансформація або повна трансформація разом з урахуванням вимог по перерахунку в іноземну валюту) або конверсія (повна конверсія – паралельний облік, або трансляція). Окремі суб'єкти обирають перший варіант, коли існує необхідність періодично отримувати звітність згідно з МСФЗ. Інші йдуть шляхом, який дозволяє оперативного отримувати фінансову звітність одразу в двох стандартах, і, отже, застосовувати звіти в управлінні підприємством, розробці планів та бюджетуванні тощо.

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТОКІВ У СИСТЕМІ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ В ПРОЦЕСІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Для досягнення ефективного управління будь-якою системою необхідна достовірна та своєчасна інформація, на основі якої здійснюється аналіз, розробка та прийняття управлінських рішень для кожного економічного або соціального процесу. Відповідно, процес інформаційного забезпечення має бути безперервним і якісно організованим.

Інформаційний потік являє собою сукупність повідомлень, які циркулюють всередині систем, між ними та зовнішнім середовищем і необхідні для здійснення процесів управління з метою забезпечення ефективної реалізації поставлених завдань і отримання взаємної соціально-економічної вигоди. Процес інформаційного забезпечення передбачає виконання таких операцій: збір інформації з різних джерел і її реєстрацію; обробка і аналіз даних; перетворення і передача інформації; зберігання інформації. Здійснення операцій у зазначеній послідовності, зумовлює рух інформаційних потоків.

Основною метою функціонування системи партнерської взаємодії в процесі впровадження інклюзивної освіти є отримання соціально-економічної вигоди від співпраці. Процес впровадження інклюзивної освіти – системи освітніх послуг, що базується на принципі рівності права на освіту – спрямовано на залучення людей з особливими потребами та обмеженими за станом здоров'я можливостями до навчальних закладів, але суттєво ускладнено закритістю їх доступу до повноцінного суспільного життя. Однак важливим стимулом для розвитку інклюзивної освіти є безпосереднє поширення інформації, ідей, досвіду та практики інклюзії.

Формування та рух інформаційних потоків у системі партнерської взаємодії в процесі впровадження інклюзивної освіти пов'язані зі специфічними проблемами функціонування інформаційно-облікового забезпечення в ній, аналіз яких дозволяє сформулювати особливі вимоги та критерії оцінки системи інформаційного забезпечення (табл. 1).

Таблиця 1

Особливості формування та руху інформаційних потоків у системі партнерської взаємодії в процесі впровадження інклюзивної освіти

Проблеми функціонування інформаційного забезпечення	Вимоги до системи інформаційного забезпечення	Критерії оцінки системи інформаційного забезпечення
несвоєчасність передачі інформації	потрібна інформація повинна надходити до аналітика в мінімальні строки	оперативність інформації
ризик виникнення помилок у документах; необхідність уточнень після отримання інформації; надмірність зайвої інформації	інформація повинна відповідати дійсності, сучасним умовам, об'єктивно відображати всі факти й процеси	об'єктивність інформації
порушення в ході переміщення інформації (переривання потоків); ризик безпеки інформаційної інфраструктури	інформація може надходити з різних інформаційних джерел, але мати одну й ту ж інформаційну сутність	єдність інформації
невідповідність даних у складених документах потребам користувачів; ризик ненадійності отриманої інформації; дублювання інформації	інформація має відповідати потребам, забезпечувати надходження даних про ті напрями діяльності і з деталізацією, необхідною для всебічного вивчення соціально-економічних явищ і процесів	аналітичність інформації
низька якість формування інформаційних потоків; ризик неотримання інформації адресатом; відсутність релевантної інформації	система інформації повинна забезпечувати максимально необхідний обсяг інформації при мінімальних витратах на її збирання, обробку, зберігання та використання	ефективність інформації

Отже, важливим при формуванні інформаційних потоків у системі партнерської взаємодії є здійснення їх ідентифікації, систематизації та синхронізації щодо джерела виникнення інформації, користувачів, цільового призначення інформації, її носіїв, напрямів використання, інтенсивності, періодичності, вірогідності, структури, обсягу, швидкості обробки і передавання. А деталізація окремих процесів системи у розрізі її складових надає змогу виявити недоліки в їх роботі та здійснити пошук оптимальних варіантів для отримання взаємної соціально-економічної вигоди.

Отже, формування інформаційних потоків у системі партнерської взаємодії в процесі впровадження інклюзивної освіти зумовлюється оптимізацією інформаційних зв'язків між складовими такої системи та рівнем оперативності, аналітичності та ефективності необхідної інформації для задоволення потреб керівників різних рівнів щодо розробки та ухвалення управлінських рішень, досягнутих за рахунок їх співпраці та спрямованих на забезпечення максимальної соціально-економічної вигоди.

Підсекція: Сталий розвиток використання земельних ресурсів в умовах глобалізації

УДК 528.94

*Анисенко О. В.,
старший викладач кафедри економіки підприємства та землеустрою,
ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ГЕОІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ ТА ДИСТАНЦІЙНЕ ЗОНДУВАННЯ У ЗАДАЧАХ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЗЕМЛЕУСТРОЮ ТА КАДАСТРУ

Сучасні роботи у розв'язанні загальнодержавних проблем з моніторингу ресурсів, раціонального природокористування, прогнозування техногенних і природних катаклізмів шляхом забезпечення аеро-космічною інформацією суб'єктів державної системи моніторингу навколишнього природного середовища, створення нових апаратно-програмних засобів та інформаційних технологій, модернізації наземної інфраструктури, в задачах територіального планування, землеустрою та кадастру передбачають використання геоінформаційних систем (ГІС) та матеріалів дистанційного зондування Землі (ДЗЗ).

Сьогодні дистанційне зондування Землі і ГІС тісно пов'язані між собою: на основі дешифрування знімків створюється електронна карта, вона, у свою чергу, є основою будь-якої геоінформаційної системи. ГІС і ДЗЗ технології дають змогу підвищити рівень актуальності та об'єктивності інформації про стан об'єкту дослідження, інтерпретувати отримані результати і робити обґрунтовані висновки щодо заходів, спрямованих на розв'язання проблем.

ГІС інтегрують технології роботи з базами даних ДЗЗ, процедури математичного аналізу й методи образно-картографічного подання результатів стосовно до завдань нагромадження, обробки й подання геопросторової інформації, що часто є вирішальною для забезпечення розвитку регіону, планування й керування територіями. ГІС-технології забезпечують однакоvu (просторову) уніфікацію такої інформації і її сполучене використання.

Інтенсивно розвивати одночасно ГІС і ДЗЗ – одна з нагальних проблем сучасності. На сьогодні на ринку сучасних технологій і комп'ютерних програм є численні засоби, які дозволяють проводити дешифрування матеріалів дистанційного зондування Землі. Зазвичай такі засоби застосовуються в камеральних умовах, тому у фахівців з

дешифрування, як правило, немає можливості оперативно отримувати додаткову інформацію про об'єкт дешифрування, що може негативно впливати на швидкість дешифрування і якість одержуваних матеріалів.

Нині застосування даних ДЗЗ для вирішення практичних задач знаходиться ще тільки на початковій фазі свого комерційного використання. Це пов'язано, насамперед, з досить високою вартістю даних ДЗЗ і деякими обмеженнями технічного характеру. Є всі підстави вважати, що в міру появи супутникових систем нового покоління (з більш високим просторовим і тимчасовим дозволом) і з виходом все більшої кількості компаній на ринок надання послуг ДЗЗ, ситуація в задачах територіального планування, землеустрою та кадастру мінятиметься у бік підвищення їх ефективності.

Нові можливості, пов'язані з дешифруванням і створенням цифрових карт, відкриваються при використанні мобільного ГІС (географічної інформаційної системи) Field-Mar. Застосування Field-Mar дозволяє безпосередньо в польових умовах дешифрувати і коригувати віддешифровану інформацію, вносити і коригувати атрибутивні дані і створювати цифрові карти. Це дає можливість оперативно отримувати в цифровому вигляді карти та пов'язані з ними електронні бази даних. Field-Mar являє собою мобільну ГІС, яка може працювати з різними електронними вимірювальними приладами в польових умовах. Ця технологія призначена для польового картування і виміру, вона об'єднує вимірювальні прилади та польову ГІС в єдиний мобільний приладно-технологічний комплекс, що працює під управлінням програмного забезпечення Field-Mar. Основу приладової частини комплексу складають електронні прилади для вимірювання відстаней, кутів і азимутів і польовий комп'ютер. Програмне забезпечення Field-Mar може бути встановлено на різні моделі комп'ютерів – настільні, ноутбуки, планшетні, кишенькові.

Програмне забезпечення Field-Mar може застосовуватися для вирішення ГІС задач, а також для дешифрування матеріалів ДЗЗ.

При дешифруванні матеріалів ДЗЗ в ГІС Field-Mar застосовується самий трудомісткий (але разом із тим – найнадійніший) спосіб розпізнавання об'єктів – візуальне експертне дешифрування. При цьому знімок використовується як підложка, над якою за допомогою додатка Field-Mar Data Collector малюються контури об'єктів (рис. 1), потім за допомогою функції «полігонізації» замикаються полігони і розраховуються площі (рис. 2, рис. 3).

Рис. 1. Побудова контурів кварталів на матеріалах ДЗЗ

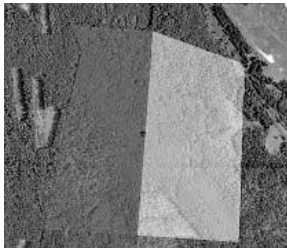

Рис. 2. Полігонізація кварталів

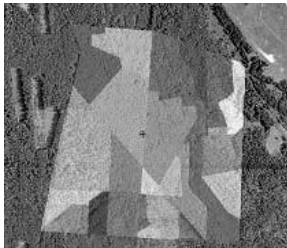

Рис. 3. Полігонізація виділів у кварталах

Після створення полігонів кожному з них дається атрибутивний опис. Користувач має можливість задавати різні типи ліній, вибирати умовні знаки для відображення відповідного типу лінії на матеріалах ДЗЗ (рис. 4).

Рис. 4. Встановлення умовних знаків для різних типів ліній

У результаті застосування Field-Mar користувач отримує повноцінну географічну інформаційну систему обстеженого об'єкта, яка містить пов'язану інформацію – картографічну (цифрова карта) і атрибутивну (електронна база даних). Отримані дані з проекту Field-Mar можуть бути експортовані в інші ГІС та системи управління базами даних (СУБД). Географічна інформація в Field-Mar зберігається в shp-файлах – їх достатньо скопіювати з проекту в каталоги ГІС, атрибутивна інформація може бути експортована в MS Access, MS Excel або XML. Також є можливість експортувати дані в обмінний формат, який являє собою XML-файл, у якому знаходиться як географічна, так і атрибутивна інформація.

Крім цього, космічні знімки легше використовувати у ГІС – і не тільки в спеціалізованих комплексах для обробки аерокосмічної інформації (ERDAS, ENVI, PCI). Їх легко використовувати й у звичайних «настільних» ГІС, якими користуються землевпорядники – MapInfo, ArcView, AutoCAD, Панорама і т. п. як растрову підложку чи ситуативну основу, що відображає сучасний стан ґрунтів, природної і сільськогосподарської рослинності, межі землеволодінь тощо.

Отже, головною перевагою ГІС для ДЗЗ є найбільш «природне» (для людини) уявлення як просторової інформації, так і будь-якої іншої інформації, що має відношення до об'єктів, розташованих в просторі (атрибутивній інформації). Способи представлення атрибутивної інформації різні: це може бути числове значення з датчика, таблиця з бази даних (як локальної, так і видаленій) про характеристики об'єкта, його фотографія, або реальне відеозображення. Отже, ГІС можуть допомогти скрізь, де використовується просторова інформація або інформація про об'єкти, що знаходяться в певних місцях простору.

УДК 332.2

Горлачук В. В.,

*д.е.н., професор кафедри економіки підприємства та землеустрою,
ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

Белінська С. М.,

*к.е.н., доцент (б.в.з.) кафедри обліку і аудиту,
ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ ПРОЕКТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

В Україні існує розгалужена структура державних органів, що здійснюють інноваційну політику в землекористуванні, але,

незважаючи на це, єдиного державного органу, відповідального за реалізацію цієї політики поки ще немає. Чинна структура унеможливає належну реалізацію всього комплексу методів проведення науково-технічної політики в землекористуванні. При цьому, головною проблемою залишається недосконалість чинного нормативно-правового забезпечення розвитку інноваційної діяльності в землекористуванні. Вирішення цього завдання потрібно шукати у здійсненні комплексу заходів, спрямованих на приведення його у відповідність до вимог інноваційної моделі економічного зростання країни. Основні заходи мають бути націлені на:

- створення на рівні Держземагенства України державного органу управління інноваційним розвитком землекористування, який має координувати дії всіх органів виконавчої влади щодо здійснення державної політики в цій сфері, визначення необхідних для цього фінансових, матеріальних, інформаційних та інших ресурсів;

- визначення завдань, відповідальності та повноважень виконавчих органів державного управління, стосовно питань інноваційного розвитку землекористування на всіх рівнях системи управління земельними ресурсами;

- вдосконалення механізмів впровадження наукових досліджень у діяльність господарюючих суб'єктів на землі;

- подальше формування науково-інноваційної інфраструктури: фінансово-кредитна, інформаційно-аналітична, організаційно-технічна;

- формування інституційного забезпечення інноваційних процесів шляхом сприяння розповсюдженню організаційно-економічних структур, найбільш ефективних з точки зору продукування та впровадження інновацій;

- створення механізмів стимулювання інноваційної активності, здійснення інноваційного тиску на господарські суб'єкти введенням санкцій на використання неефективних ресурсо- й енергоємних та екологічно небезпечних технологій в землекористуванні;

- регулювання соціальної та екологічної спрямованості інновацій, запобігання негативному впливу від неправильного використання інновацій.

Необхідно відзначити, що ухвалені нормативно-правові акти досі не мають послідовного комплексного характеру, в результаті чого питання створення реально діючих механізмів розвитку інноваційної діяльності в землекористуванні залишається неврегульованим. Сучасні аграрні товаровиробники діють у складному, нестабільному економічному середовищі з високим рівнем невизначеності, тому уміння здійснювати необхідні зміни, перебудови, адаптуватися є сьогодні найважливішим

завданням, що забезпечить їхню конкурентоспроможність і успішне функціонування в довгостроковій перспективі.

Найбільш важливою складовою цих змін, що забезпечує швидку реакцію сільськогосподарських підприємств на вплив факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, є ефективне інвестиційне забезпечення. Проте нині в Україні обсяги інвестицій за рахунок усіх джерел фінансування хоча і зростають на 30-40 % щорічно, але не забезпечують навіть простого відтворювання основних засобів у галузі.

Потрібні якісні зміни в інвестуванні у контексті ефективного поєднання інвестицій та інновацій. Інвестиції повинні бути інноваційними з одного боку, з іншого – такими, що сприяють прогресивним структурним змінам економіки. Одним із методів регулювання економіки та впливу держави на соціально-економічний розвиток країни, регіону, окремої галузі, підприємства є розробка і реалізація державних цільових програм за окремими напрямками розвитку аграрно-промислового виробництва і соціуму села, визначеними як інвестиційні пріоритети держави, шляхом їх фінансування за бюджетні кошти.

Фінансування виконання державних цільових програм з державного бюджету спрямовується на створення організаційно-економічних умов розвитку виробництва та сільських територій і здійснюється за такими напрямками: безпосередньо на сприяння розвитку аграрнопромислового виробництва; на організацію та проведення науково-технічних і прикладних досліджень аграрного сектору; забезпечення розвитку людського капіталу; створення умов для соціального розвитку сільських територій.

До напрямів ефективного інвестиційного розвитку сільськогосподарського виробництва регіону слід віднести: формування підходів, форм і методів щодо управління інвестиціями в регіоні; розвиток інфраструктури щодо залучення інвестицій до регіону; розвиток форм взаємовигідного співробітництва регіональної адміністрації, інвесторів і підприємств з метою створення єдиного організаційно-економічного механізму управління інвестиціями. Для цього необхідні відповідні витрати на створення нових технічно та технологічно оновлених робочих місць; забезпечення необхідної інформаційної бази для аналізу інвестиційного середовища регіону; оплату фахівців, які працюють над цією проблемою.

Основною проблемою, що потребує вирішення у перспективі, є врегулювання таких питань як обіг земельних ділянок сільськогосподарського призначення, реальна експертна грошова оцінка земельних ділянок, іпотека землі, випуск та обіг цінних іпотечних

паперів. У розвинутих країнах саме через іпотечне кредитування сільгоспвиробники оплачують більшість своїх капітальних витрат.

На основі глибокого аналізу проблем, що нині існують у землекористуванні, визначено, що сільське господарство є особливо ризикованою, однією з найбільш капітало- і енергоємних галузей, а тому є менш привабливим для підприємців і інвесторів. Особливо проблемним є переливання капіталу з інших галузей і сфер економіки. Власне, регулювання і підтримка сталого розвитку землекористування є об'єктивною закономірністю ринкової економіки. Досягнення цієї мети зумовлює необхідність виконання цілої низки завдань інноваційної політики.

Важливо відзначити актуальність законодавчого визначення організації всебічного технологічного аудиту сільськогосподарського землекористування, підвищення інноваційної активності агроформувань. Наявність об'єктивної інформації про інноваційний стан агроформувань дозволить сформувати на різних рівнях державного управління політику щодо розвитку інноваційного менеджменту, орієнтованого на раціональне використання і охорону земельних ресурсів.

УДК 332.2; 631.4

Кузьменко О. Б.,

*д.е.н., професор кафедри економіки підприємства та землеустрою
ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

Кузьменко Б. П.,

к.е.н., доцент, м. Миколаїв, Україна

СТАНОВЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ РИНКОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В УКРАЇНІ

Соціально-економічні перетворення в аграрному секторі України, як частина економічної реформи в цілому в народному господарстві країни насамперед змінили форми власності і форми організації виробництва. У цьому зв'язку в Україні 15 березня 1991 р. започатковано земельну реформу, зумовлену проведенням широкомасштабної економічної реформи, з набуттям чинності ухвалених Верховною Радою України 18 грудня 1990 року постанови «Про земельну реформу» та Земельний кодекс України. Основним завданням реформи, згідно з вказаною постановою, був перерозподіл земель з одночасним наданням їх у довічне успадковане володіння громадянам,

постійне володіння колгоспам, радгоспам, іншим підприємствам, установам і організаціям, а також у користування з метою створення умов для рівноправного розвитку різних форм господарювання на землі, формування багатуокладної економіки, раціонального використання і охорони земель.

Для розвитку організаційно-правових форм господарювання на землі, відповідно до Земельного Кодексу, треба було збільшити площі особистих підсобних господарств, надати громадянам землі для створення селянських (фермерських) господарств, для ведення садівництва і городництва. Реформа земельних відносин стала необхідною, і змінила структуру використання земельних ресурсів. Основними цілями земельної реформи були визначені: високо-ефективне використання земель, охорона і відтворення родючості ґрунтів, створення багатуокладної економіки, інтенсифікація ведення землеробства з урахуванням екологічних вимог і розвиток на цій основі конкурентоспроможного на внутрішньому і зовнішньому ринках агропромислового комплексу. Здійснення земельної реформи потребувало удосконалення існуючої законодавчо-нормативної бази. Власне, тільки за період з жовтня 1990 до грудня 1992 рр. було ухвалено і введено в дію 24 законодавчих і нормативних акти.

Вже станом на початок 1994 року 99,5 % колективних сільсько-господарських підприємств отримали землю у колективну власність. Проте практика засвідчила, що передача землі у колективну власність не створила умов формування справжніх господарів землі. Тому у 1994 році був зроблений наступний крок у реструктуризації землекористування шляхом ухвалення Указів Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення земельної реформи у сфері сільськогосподарського виробництва» від 10 листопада 1994 року № 666-94 та «Про порядок паювання земель, переданих у колективну власність сільськогосподарським підприємствам і організаціям» від 8 серпня 1995 року № 720-95. Якщо до цього часу створення ринкових форм аграрних підприємств провадилося на підставі вилучення земель у державних і колективних господарств, і передачі їх до складу земель запасу. В подальшому вони надавались громадянам, у першу чергу для ведення селянських (фермерських) господарств. Ухвалення Указів дозволило проводити трансформацію внутрішньої структури землекористування колективних аграрних підприємств через паювання і потім утворювати інші організаційно-правові форми. Право на земельну частку посвідчувалось видачею сертифікату на право приватної власності на земельну ділянку (пай). За період 1994-1998 рр. було роздержавлене землі у 9850 сільськогосподарських підприємствах

або 99,3 % наявних, у власність сільськогосподарських підприємств безоплатно передано 25,2 млн га сільськогосподарських угідь або 60,1 % їх загальної площі. Близько 6,5 млн громадян України безоплатно отримали земельні паї (сертифікати), розмір земельних наділів у середньому по Україні становив 4,1 га, а його вартість – 33,2 тис грн.

Ухвалена 28 червня 1996 року Конституція України визначила землю основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави, проголосила землю об'єктом права власності українського народу як основу національного суверенітету та закріпила принципи рівноправності громадян, юридичних осіб, держави та територіальних громад щодо підстав набуття і реалізації прав на землю.

Логічним продовженням земельної реформи після виходу Указу Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектору економіки» від 3 грудня 1999 року стало реструктуризація колективних сільськогосподарських підприємств у господарські формування ринкового типу, що здійснюють свою діяльність на основі приватної власності на землю і майно; тобто передача розпайованих сільськогосподарських угідь із колективної власності сільськогосподарських підприємств у приватну власність їх членів. Земельні сертифікати стали замінювати на Державні акти на право приватної власності на землю.

Станом на 01.05.2004 р. 6786,2 тис. селян стали власниками сертифікатів на земельну частку (пай). Державні акти на право приватної власності на землю замість сертифікатів одержали 5,4 млн (79,7 %) селян. Приватизували земельні ділянки для ведення особистого селянського та фермерського господарства, будівництва й обслуговування житлових будинків та присадибних ділянок, садівництва, дачного та гаражного будівництва 11,6 млн громадян (86,4 % загальної кількості осіб, що мають на те право). Загальна площа приватизованих ділянок становить 3,6 млн га.

У результаті реформування організаційно-правових форм аграрних підприємств в Україні утворився широкий ряд ринкових організацій.

Якщо реформа власності на землю недержавних товарних аграрних підприємств здійснена переважно в 1996-1997 рр., то трансформація сільськогосподарських виробничих структур у 2000-2002 рр., і на сьогодні створено більш як 55 тис. агроформувань ринкового типу (включаючи фермерські господарства), заснованих на засадах приватної власності на землю та майно.

З ухваленням 6 жовтня 1998 р. Закону України «Про оренду земель» №161-XIV сільськогосподарські підприємства отримали

можливість додаткового залучення у виробничий обіг продуктивних земель. (Цей закон 02.10.2003 р. ухвалений у новій редакції згідно з Законом України № 1211-IV «Про внесення змін до Закону України «Про оренду землі»).

Якщо на початок 2001 року 6,4 млн селян або 96 % отримали у приватну власність 26,5 млн га сільськогосподарських угідь, то вже на кінець цього року понад 90 % земельних паїв нові землевласники передали в оренду різним господарюючим суб'єктам.

Отже, здійснені в аграрній сфері зміни у формах власності на землю, визначення грошової оцінки земель, паювання земель і майна, розвиток організаційно-правових форм сільськогосподарських підприємств, включаючи фермерські господарства, розповсюдження оренди земель, розробка, прийняття і введення в дію основоположних нормативно-правових актів стали основними процесами становлення земельних відносин в умовах ринкових трансформацій в Україні.

УДК 338.43:[339/564:63](477)

Кузьменко О. Б.,

*д.е.н., професор кафедри економіки підприємства та землеустрою
ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

Кузьменко Б. П.,

к.е.н., доцент, м. Миколаїв, Україна

ФОРМУВАННЯ ЕКСПОРТНО-ОРІЄНТОВАНОГО АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ

Розвиток та ефективність функціонування аграрної галузі економіки України значною мірою залежить від стану зовнішньоекономічної діяльності країни. Обсяг і структура експорту безпосередньо зумовлені здатністю аграрного сектору випускати продукцію конкурентоспроможну на зовнішніх ринках. Рівень експортних можливостей країни встановлює її місце у світовій економічній системі, вплив на загальносвітові процеси та визначає не лише економічну, а й політичну могутність держави, її авторитет і місце в міжнародних відносинах.

Сільське господарство України є єдиною галуззю, що показує постійне зростання в період фінансово економічної кризи, починаючи з 2008 року. Значний потенціал аграрного виробництва забезпечує не лише продовольчу безпеку країни, а і великі експортні можливості (табл. 1).

Таблиця 1

Виробництво основних видів сільськогосподарської продукції

Види продукції	Роки					У % до 2008 року			
	2008	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012
Рослинництво – валовий збір, тис. тонн									
Зернові і зернобобові культури	53290,1	46028,3	39270,9	56746,8	46216,2	86,4	73,7	106,5	86,7
Цукрові буряки (фабричні)	13437,7	10067,5	13749,2	18740,5	18638,9	74,9	102,3	139,5	137,2
Соняшник	6526,2	6364,0	6771,5	8670,5	8387,1	97,5	103,8	132,9	128,5
Картопля	19545,4	19666,1	18704,8	24747,7	23254,2	100,6	95,7	126,6	119,0
Овочі	7965,1	8341,0	8122,4	9832,9	10016,7	104,7	102,0	123,4	125,8
Плоди та ягоди	1504,1	1618,1	1746,5	1896,3	2008,7	107,6	116,1	126,1	133,5
Тваринництво									
М'ясо (у забійній вазі), тис. т	1905,9	1917,4	2059,0	2143,8	2209,6	100,6	108,1	112,5	116,0
Молоко тис. т	11761,3	11609,6	11248,5	11086,0	11377,6	98,7	95,6	94,3	96,7
Яйця млн шт.	14956,5	15907,5	17052,3	18689,8	19110,5	106,4	114,0	125,0	127,8
Вовна, т	3755,0	4111,0	4192,0	3877,0	3724,0	109,5	111,6	103,2	99,2
Мед, т	74853,0	74051,0	70873,0	70311,0	70134,0	98,9	94,7	93,9	93,7

У цілому темпи зростання експорту значно перевищують зростання імпорту (у 2012 році обсяги експорту перевищують імпорт в 2,3 рази), що зумовлює щорічне зростання позитивного сальдо зовнішньої торгівлі продукцією аграрного виробництва (рис. 1), на відміну від зовнішньоторговельного балансу України по всіх товарах. Позитивне сальдо агропродовольчої продукції сприяє покращенню платіжного балансу держави.

На сьогодні Україна експортує аграрну продукцію більш ніж у 50 країн світу.

Проектом стратегії розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року передбачено збільшення обсягів експорту сільськогосподарської продукції та продовольства на 3-4 % щорічно.

Задля досягнення таких програмних масштабних цілей організація та реалізація експортної діяльності в Україні повинна вирішувати завдання, пов'язані із забезпеченням сприятливих умов виходу на світовий ринок; реалізацією на ньому сільськогосподарських товарів, у виробництві яких країна має порівняльні переваги; підтримкою національних експортерів; стимулюванням конкуренції національних виробників із закордонними, підвищення обсягів вітчизняного виробництва аграрної продукції з метою розширення експорту.

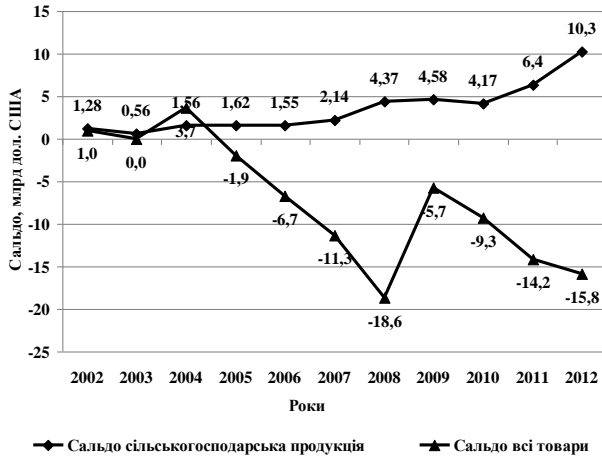

Рис. 1. Динаміка сальдо зовнішньої торгівлі України

Розвиток зовнішньоекономічної діяльності потребує збалансованої зовнішньої торгівельної політики, яка синтезує лібералізм і протекціонізм та сприятиме активізації і нарощуванню експортного потенціалу в галузі АПК.

Перспективними напрямками формування експортно-орієнтованого аграрного виробництва є поглиблення ступеня переробки аграрної продукції, підвищення її якості задля відповідності світовим стандартам, створення умов для загального зростання виробництва сільськогосподарської продукції, удосконалення структури експорту, активізації регулюючої ролі держави спрямованої на підтримку вітчизняного експорту.

УДК 331.103

Міцкевич Н. В.,

*к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства та землеустрою,
ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

Хухаркін С. П.,

студент 415 групи ЧДУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОТИВАЦІЇ ЕФЕКТИВНОЇ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У нашій країні поняття мотивації праці, у зв'язку з демократизацією виробництва, набуває особливого значення. Мотивація праці

робітників в значній мірі визначає як успіх діяльності організації, так і розвиток економіки країни, рівень добробуту людей.

В Україні механізм мотивації ще не достатньо ефективний, вітчизняні підприємства прагнуть перейняти досвід зарубіжних організацій і компаній. На сьогодні стає все більш актуальним індивідуальний підхід до працівника. Якщо брати до уваги його потреби, бажання і стимули результати праці не зможуть чекати підприємство. Тому мотивація праці залишається на сьогодні одним з важливих питань у галузі управління персоналом.

В економічній літературі поняття «мотивація персоналу» трактується неоднаково. Так, Е. Мол, розглядаючи менеджмент персоналу, визначає його як «тип управління, в якому віддається пріоритет мотивації ділової поведінки, діяльності, відношенням над адмініструванням і жорстким контролем».

Американський учений Р. Дарт розглядає мотивацію як сили, що існують усередині людини, і які збуджують у ній ентузіазм і завзятість до виконання певних дій. Далі він зазначає: «Мотивація працівників впливає на їхню продуктивність, і частина роботи менеджера саме і полягає в тому, щоб спрямувати мотивацію на досягнення цілей організації». Український вчений Микитюк П. П. зазначає, що мотивація, це – процес впливу (система дій) на індивіда з метою спонукання його до певної діяльності шляхом пробудження в нього необхідних мотивів.

У світовій практиці наявна велика кількість теорій і методів мотивування, існуючі теорії, в основному, не суперечать одна одній, а взаємодоповнюють і уточнюють одна одну. Використання тих чи інших теорій мотивування, або їх елементів для розробки структури стимулювання трудових кадрів визначається станом внутрішнього та зовнішнього середовища організації, рівнем підготовки працівників, їх індивідуальними потребами та цілями організації.

Досить цікавим прикладом реалізації системи мотивації персоналу підприємства є приклад США. Для вирішення проблеми відповідності ефективності діяльності співробітника і розміру одержуваної ним зарплати використовується система «Pay for Performance» – «плата за виконання» (далі – PFP). Під PFP розуміється застосування будь-яких способів оплати праці, при яких винагорода, що одержується працівником, залежить від індивідуальних і групових досягнень у виконанні діяльності.

Приклад системи мотивації персоналу США досі вважається одним з найбільш успішних у світі. PFP-схема, наразі, є найбільш адекватним шляхом розвитку вітчизняних систем стимулювання персоналу, її основні переваги: тісний зв'язок винагороди, яку отримує

співробітник, з ефективністю його діяльності приносить дивіденди і співробітнику і компанії (за деякими даними, типова RFP-програма підвищує організаційну продуктивність на 5-49 %, а доходи співробітників – на 3-29 %); працівник отримує можливість заробити більшу кількість грошей за умови гарної роботи, а також орієнтири для оцінки своєї ефективності; компанія отримує мотивованих співробітників: люди намагаються зробити більше, щоб заробити більше, а тих, хто не витримує конкуренції, замінюють нові співробітники з відповідною філософією.

Як приклад європейських досліджень з даної проблематики можна привести дослідження мотивації праці у Фінляндії, виконані Тапані Алкулою. Він вважає, що для працівників організація, в якій вони працюють, є місцем проведення значної частини часу і тому цікавим є оточення, в якому бажали б працювати індивіди, і їхні очікування з приводу роботи. Всю кількість таких очікувань автор позначає поняттям «орієнтація на працю» («work orientation»). Найпоширенішою класифікацією методів мотивації є така:

1. Економічні методи (прямі; опосередковані).
2. Організаційні методи.
3. Морально-психологічні методи.

Постійне підвищення матеріальних виплат працівникові згодом не мотивуватиме індивіда, а навпаки надаватиме працівникові впевненості, що він отримуватиме матеріальні винагороди при досить опосередкованій кількості прикладених зусиль. Найефективніше цей метод спрацює для досягнення короткострокових результатів.

До опосередкованих методів матеріальної мотивації можна віднести наступні її види: надання працівникові службового авто; надання працівникові можливості проведення відпустки в центрах відпочинку.

Організаційні методи мотивації поділяються на: мотивацію цілями; зацікавлення індивідуума диференційованою працею; надання працівникам можливості брати участь у діяльності підприємства;

Морально-психологічні методи – це комплекс дій направлених на комфортні робочі умови для працівника, підтримка його психологічного стану.

Отже, мотивація являє собою комплексний підхід до діяльності керівника, який не може являти собою разову участь керівника в житті колективу, а являє собою складну систему дій, направлену на повний синтез трудової діяльності і мотиваційної структури на підприємстві. Найбільш привабливим варіантом розвитку системи стимулювання працівників, у першу чергу молоді на підприємстві, є розгалужена система мотивації RFP, саме вона надає необхідний стимул працівникові не тільки досягати матеріального благополуччя власноруч, а й бути частиною колективу задля досягнення успішних результатів.

*Ребрина В. П.,
провідний фахівець кафедри економіки підприємства та землеустрою,
ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ІННОВАЦІЙНИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Формування і реалізація інноваційного фактору розвитку сільсько-господарського землекористування починається з генерування мотивів впровадження нововведень у виробництво під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів виробничого процесу. При цьому сама спрямованість генерування мотивів значною мірою визначається інституціональним середовищем, де активну роль у цьому процесі відіграє управлінський персонал, інвестори, власники, працівники і тиск споживачів.

Виділяють такі групи мотивів розвитку виробництва: мотиви задоволення і розвитку потреб суспільства, мотиви прибутковості, мотиви творчості, престижу, мотиви подолання внутрішніх проблем, мотиви задоволення соціальних потреб в безпечному навколишньому середовищі.

Якісно нові аспекти інноваційного розвитку сільськогосподарського землекористування визначається вектором інноваційного розвитку визначеного за критерієм екологічної безпеки, передбачаючи актуалізацію позитивного ставлення до інноваційних змін щодо удосконалення господарського процесу на основі його екологізації.

Інноваційний розвиток з урахуванням екологічних обмежень загальноновизнаний, наприклад у європейських країнах, в зв'язку з погіршенням екологічного стану ґрунтів набули поширення технології зі зниженим застосуванням агрохімікатів (low-input); інтегрована підтримувальна система (integrated maintaining farming); органічне землеробство (organic farming); нульовий обробіток – (no-till, або no-tillage, або zero tillage); пряма сівба (direct sowing); точне землеробство (precise agriculture); консервативне землеробство (conservation agriculture). Останній напрям ґрунтоохоронних технологій отримав найбільше визнання практично в більшості європейських країн.

Прикладом генерації мотивів до екологічнобезпечного сільсько-господарського землекористування в країнах Західної Європи сформувалась тенденція до відмови від державних субсидій при реалізації добрив для сільського господарства, забезпечуючи тим самим охорону ґрунтів від забруднення стимулюються біологічні методи підвищення врожайності.

В економічному контексті завдяки впровадженню екологічно-безпечних технологій ставиться за мету зростання не фізичних обсягів виробництва, а підвищення якості сільськогосподарської продукції, що активізує розширення ринків збуту. При цьому суб'єкти господарювання на землі завдяки ціновим надбавкам значно підвищують норму прибутку на вкладений капітал, що збільшує внутрішній потенціал екологічного інвестування. В зв'язку з поділом земельних масивів на земельні частки (паї) виникає необхідність переорієнтації механізму кредитування екологічних технологій, новацій та ін.

Важливо визначити, що темпи інновацізації сільськогосподарського виробництва у великій мірі визначаються готовністю сприйняття тієї чи іншої інновації складовими виробничою системою, а саме у формі визнання, коли виробнича система зацікавлена і підготовлена до запровадження або у формі несприйняття нововведення, коли воно входить у протиріччя з інтересами підприємства або ж коли виробнича система не готова до такого запровадження.

Після сприйняття нововведень виробничою системою, мотиваційний механізм розвитку виробництва набуває властивості самоорганізації під впливом науково-технічного прогресу.

На відчутні якісні зрушення у сільськогосподарському землекористуванні як результату інноваційного розвитку можна розраховувати лише тоді, коли буде мати місце його визнання виробничою системою цілому, а не окремими сегментами (деякі потужні агрофірми, фермерські господарства, агросервісні структури тощо). На сьогодні результати наукових досліджень і розробок по суті є набором потенційних можливостей, оскільки прослідковується незацікавленість з боку суб'єктів господарювання в їх реалізації, що потребує активізації ролі держави в процесі формування мотиваційного механізму інноваційного розвитку сільськогосподарського землекористування.

Необхідно визнати першочергову необхідність ринку екологічної продукції одним з найперспективніших напрямків реалізації конкурентних переваг економіки України, створити передумови для реалізації інноваційного потенціалу на основі не конкуренції, а партнерства і співробітництва, імплементації стратегії інноваційного розвитку в організаційну культуру підприємств, упорядкувати процес самоорганізації господарського процесу за адекватної системи державного регулювання.

Отже, економічне середовище повинно стимулювати інноваційний процес на всіх його стадіях: від зародження нової ідеї до її реалізації в процесі використання і охорони земель шляхом суспільної орієнтації мотиваційного механізму на виробництво і споживання високоякісної екологічно безпечної продукції.

*Семенчук І. М.,
к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства та землеустрою,
ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ

Активізація інноваційної діяльності на всіх рівнях економіки супроводжується адаптацією існуючих організаційно-економічних механізмів і формуванням на їхній основі механізмів, що безпосередньо пов'язані з підвищенням ефективності інноваційного розвитку.

Необхідність переведення національної економіки на інноваційний тип відтворення є визначальним моментом для виходу з глибокої кризи і переходу до стійкого економічного зростання, який є показником не лише абсолютного збільшення обсягів суспільного виробництва, а й здатності економічної системи задовольняти зростаючі потреби, підвищувати якість життя.

На сучасному етапі економічне зростання неможливе без науково-технічного розвитку країни основою якого є науково-технічний потенціал (НТП), що являє собою сукупність усіх засобів науково-технічної діяльності та її ресурсів. Науково-технічний потенціал передбачає використання досягнень науки і техніки для удосконалення конструкцій і технологій виробництва модернізованих продуктів з метою зниження собівартості їх виробництва, підвищення якості, а в підсумку – підвищення конкурентноспроможності. За прогнозами вчених науково-технічний потенціал є джерелом економічного зростання, яке забезпечуватиме в недалекому майбутньому до 90 % реального збільшення виробництва (на сьогодні це 65-70 %).

У той же час, аналіз стану науково-технічного потенціалу України показує, що в результаті тривалого кризового періоду він скоротився в кількісному і якісному відношенні: кількість вчених скоротилася вдвічі, фінансування – втричі, скоротилась також кількість публікацій, патентів, здійснюваних проєктів, впроваджуваних інновацій, високими є показники «витоку мізків». Про масштаби останнього явища можна говорити за орієнтовними даними офіційної статистики. Починаючи з 1991 року, за кордон тільки на постійне місце проживання виїхали 675 українських докторів наук. За оприлюдненою інформацією, 39 % наукової еліти, що виїхала, працевлаштувалися в Росії, 37 % – у США і 24 % – у більш ніж 10 країнах світу, серед яких Німеччина, Канада, Ізраїль, Польща. За період із 1995 по 2014 рік ця тенденція

знизилися, але й досі є. За даними Держкомстату України, протягом останніх п'яти років виїхали 123 доктори і 575 кандидатів наук. Більшість з них (приблизно дві третини) віком до 50 років, в якому діяльність учених найпродуктивніша. Додамо, що цей потенціал не може ефективно відтворюватися, якщо не буде сформований організаційно-економічного механізму управління інноваційним розвитком (ОЕМУІР).

ОЕМУІР будучи складовим господарського механізму держави в умовах ринкової економіки представляє собою систему методів, інструментів, політики, важелів тощо. При формуванні організаційно-економічного механізму управління інноваційним розвитком виділяють ряд важелів впливу. Перш за все, це організаційно-економічні елементи, які включають адміністративні та ринкові інструменти (державне, регіональне, інституціональне регулювання та саморегулювання). До організаційних важелів відносяться: організація управлінської діяльності, система планування, маркетингова діяльність, зовнішньоекономічні зв'язки, застосування механізмів лізингу та оренди. Економічні важелі впливу включають: інноваційно-інвестиційні заходи, фінансово-кредитний механізм регулювання, страхування та оподаткування, ціноутворення, мотиваційні механізми, засоби стимулювання на шляху підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Великого значення в контексті формування організаційно-економічного механізму управління інноваційним розвитком набуває застосування державою дієвого механізму подолання несприятливих наслідків ізоляції держави від світової науково-технічної спільноти, забезпечення максимального використання переваг міжнародної кооперації і спеціалізації у сфері науки, техніки та інновацій для розвитку національної науково-технічної й економічної сфер. Тісне міжнародне науково-технічне співробітництво між країнами дозволить прискорити розвиток та обмінюватись досвідом. Вагомим завданням при цьому є визначення перспектив міжнародного науково-технічного співробітництва на період реалізації Рамкової програми «Горизонт-2020». Постає потреба у підвищенні рівня якості реалізованих проектів та спрощенні умов до залучення вітчизняних науковців та підприємців до науково-технічного співробітництва, що відкриє нові можливості для розвитку науки та техніки України, послабить бар'єри входу до реалізації спільних проектів з метою підвищення ефективності міжнародного науково-технічного співробітництва між країнами.

Основні цілі створення програми «Горизонт-2020» впливають з Лісабонської стратегії ухвалені Європейською Комісією Стратегії розвитку Європи до 2020 року, яка називається «Європа-2020».

Рамкова програма «Горизонт-2020» створює умови для участі, прозорості та відкритості всіх програм для України, що дозволить їй перейняти досвід інших країн та застосувати запропоновані інновації у власному розвитку. Програма включає низку цільових акцій, які включатимуть у себе механізм для підтримки спільних ініціатив і спільного фінансування проектів разом з третіми країнами або міжнародними організаціями.

Отже, інноваційного розвитку України є одним із першочергових завдань державного управління. Стратегія втілення цієї політики має здійснюватися на системній і послідовній основі. Всі учасники інноваційного процесу мають бути зацікавлені в поєднанні їх інтересів і зусиль у створенні і застосуванні нових знань та технологій з метою виходу на внутрішній і зовнішні ринки з високотехнологічною продукцією.

УДК 338.24:338.45

Яненкова І. Г.,

*д.е.н., професор кафедри економіки підприємства та землеустрою,
ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

Мельничук Л. С.,

к.е.н., ст. викладач, ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ В УКРАЇНІ

З точки зору інституціоналізму серйозними перешкодами на шляху інноваційного розвитку промислового комплексу (ПК) України нині є такі: пріоритет інтересів влади над інтересами суспільства; нехтування правами економічних агентів, використання владних повноважень для одержання надходів представниками влади тощо. Зазначене вище потребує науково обґрунтованого підходу до ефективного розв'язання питань інституціонального забезпечення економічного розвитку. Серед цих питань – об'єктивна і критична оцінка сформованої інституціональної системи в Україні; пошук напрямів її модернізації; аналіз впливу інституціональних чинників на розподіл доходу між працею та капіталом, реальним і фінансовим секторами; відносини між владою та бізнесом.

Проведений нами аналіз основних проблем, що виникають при формуванні інституційної системи ПК, дав змогу стверджувати наступне. Зокрема, через наявні масштабні валютні спекуляції інститут ціноутворення не забезпечує функціонального навантаження щодо

регулювання кругообігу капіталів. Капітал курсує між галузями, що дають швидкий прибуток (торгівля, сфера послуг, фінансові операції). При цьому реальний сектор не отримує належного обсягу ресурсів. З інституційної точки зору необхідно негайне удосконалення законодавства та регуляторної діяльності НБУ та інших органів влади в напрямку припинення фінансових спекуляцій та підтримки конкурентного середовища на ринках промислової продукції.

Вважаємо, що одним з підходів до забезпечення ідентичності інститутів промислового комплексу має стати віднесення їх до певного рівня економіки. Залежно від місця, що займають в економіці контингент агентів, на який розповсюджується цей інститут, доцільно виділяти глобальні інститути (для транснаціональних корпорацій ПК), макро-, мезо-, мікро- та наноінститути (для підприємців, що виготовляють промислову продукцію одноосібно, напр., ремісники).

На рис. 1. нами запропоновано систему інституційного забезпечення розвитку ПК, яка має на меті досягнення бажаного стану інституційного середовища для виходу з кризової технологічної ситуації в Україні.

Рис. 1. Система інституційного забезпечення розвитку ПК

Вона містить ряд підсистем, орієнтованих на забезпечення реформування ПК, зокрема, на зниження ресурсомісткості виробництва, збалансоване регулювання розвитку, підвищення конкурентоспроможності продукції на глобальних ринках тощо. Ці підсистеми спираються на визначену сукупність інститутів, що діють через різні форми та механізми реалізації впливу на сферу промисловості.

СЕКЦІЯ: ГУМАНІТАРНІ НАУКИ
Підсекція: Професійне англомовне навчання
майбутніх економістів у контексті
вимог сучасного суспільства

УДК 378.147

*Babkova-Pylypenko N. P.,
PhD, associate professor, head of the Department of Professional English
Education, Petro Mohyla Black Sea State University, Mykolayiv, Ukraine*

**THE ORGANIZATION PECULIARITIES FUTURE ECONOMISTS
PROFESSIONAL TRAINING IN GERMAN ON THE EXAMPLE
OF INTERNATIONAL SCHILLER UNIVERSITY**

The strength of the country is determined by the educational level of its specialists. On the modern level of Ukraine development the foreign countries experience in the field of professional training of economics becomes more and more important. Nowadays the integration of Ukraine to the European Union, the constantly increasing level of competitiveness on labor market make the native universities focus on learning the experience of foreign universities in the means of providing high level of gradulators' qualification as well as in field of attracting them. The success of economic development of Ukraine fully depends on the skills and knowledge of the gradulators. A number of personal and professional skills and abilities have become the demand of the modern world competitiveness, such as: high level of adaptability and flexibility, leadership and communicational skills, the ability to react in the constantly changing economic environment, the ability to integrate knowledge, the skills to improve the professional level life-long.

The question of professional training at Ukrainian universities was investigated in the works of O. Gluzman, O. Romanovskyy. The peculiarities of economic education were researched by N. Balovsyak, L. Puhanova. N. Samoylenko, L. Shapran discovered the ways to increase the level of English knowledge of university students.

The main purpose of the work is to analyze the experience in professional training of future economists in European countries on the example of Schiller International University.

Schiller International University (Germany) is the higher educational establishment providing professional training on different areas of economics on Bachelor and Master degrees. The educational mission of Schiller International University (SIU) is to prepare students, personally and professionally, for future leadership roles in an international setting. In its

undergraduate and graduate degree programs, SIU provides students with the competencies they need for professional careers as well as for further academic study. The educational process puts particular emphasis on developing international and cross-cultural competencies through foreign language training, intercampus transfer, or other international academic opportunities, and intense interaction among people with diverse backgrounds.

Schiller International University offers programs via the semester format. However, courses are provided on a monthly basis with students typically completing one course per month. Class days and hours vary depending on the degree program. This intense focus per class or subject allows more breadth and depth of topics. Four courses are still required per semester. Classes simply change monthly.

The national accrediting organization, known as the Accrediting Council for Independent Colleges and Schools (ACICS), requires institutions offering Associate and Bachelor degrees to provide breadth and depth in the curricular area offered.

Depth is represented in Schiller Intentional University’s curriculum through various academic major programs. Breadth is represented through the general education core courses. Specifically, the general education courses include Communication, Humanities, Fine Arts, Social and Behavioral Sciences, Natural Science, Mathematics and Computer Competence. This component of an undergraduate degree is usually concentrated in the first two years of study in the Associate and Bachelor degrees.

The American system also assesses its students continuously from the beginning of the educational process. Grades are assigned at regular intervals through class work and examinations given by the instructors. These are key features and practices of the American system of educational assessment that are different from some other educational practices around the globe, where external boards of examiners are used. The American system of assessment is underpinned by the philosophy that instructors who know each student’s strengths or areas of need are better equipped to ensure students are continuously informed of their progress.

The American system measures this progress in credit hours and Schiller utilizes the semester credit hour system. Depending on the type of educational delivery format, one semester credit will equate to the number of hours of instruction (table 1):

Table 1

Format of Educational Delivery Hours of Schiller International University

	Type of work	Number of hours	Context of work
1	Lecture (theory, didactic)	15 hours	To provide both theoretical and practical skills ofn the subject

The end of the table 1

2	Laboratory	30 hours	To learn the practical implementation of the gained knowledge
3	Practicum (internship)	45 hours	To use the received knowledge in practice conducting professional practice

As it is seen from the table 1, the university's work is divided into such kinds of activity as lectures, laboratory and practicum.

For a typical 3 semester credit hour lecture course, students will participate in a total of 45 hours (15 hours X 3 credits) of instruction. One academic hour is generally 50 minutes in length. Each one (1) credit hour of a lecture equates to two (2) contact hours of outside course work. For a typical three (3) semester credit hour lecture course, students are expected to complete outside class work equating to 90 hours (45 contact hours of actual class time plus an additional 90 contact hours of outside course work).

Having analyzed the scientific works of Ukrainian the conclusion can be made that the traditional professional training is not oriented enough to the training of economists on the level required for the modern society. The process of making changes in the educational system of Ukraine is complicated and it demands time. However, observing and analyzing the experience of European universities can be useful in this process. The example of the professional training process conducting of Schiller international university shows the alternative approach to the arranging education on higher establishment level and it can be used at Ukrainian universities.

УДК 378

*Dimant G. S.,
Petro Mohyla Black Sea State University, senior lecturer of the
Department of Professional English Education*

STRATEGY OF EFFECTIVE ENGLISH LEARNING FOR THE FUTURE ECONOMISTS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

Having worked for plenty of years at the University teaching English for the economics students the following instructional strategies that are most likely to improve student achievement across all content areas and across all grade levels have been identified.

Identifying Similarities and Differences

The ability to break a concept into its similar and dissimilar characteristics allows students to understand (and often solve) complex problems by analyzing them in a more simple way. Teachers can either directly present similarities and differences, accompanied by deep discussion and inquiry, or simply ask students to identify similarities and differences on their own.

While teacher-directed activities focus on identifying specific items, student-directed activities encourage variation and broaden understanding, research shows. Research also notes that graphic forms are a good way to represent similarities and differences.

Summarizing and Note Taking

These skills promote greater comprehension by asking students to analyze a subject to expose what's essential and then put it in their own words.

According to research, this requires substituting, deleting, and keeping some things and having an awareness of the basic structure of the information presented.

Research shows that taking more notes is better than fewer notes, though verbatim note taking is ineffective because it does not allow time to process the information. Teachers should encourage and give time for review and revision of notes; notes can be the best study guides for tests.

Reinforcing Effort and Providing Recognition

Effort and recognition speak to the attitudes and beliefs of students, and teachers must show the connection between effort and achievement. Research shows that although not all students realize the importance of effort, they can learn to change their beliefs to emphasize effort.

According to research, recognition is most effective if it is contingent on the achievement of a certain standard. Also, symbolic recognition works better than tangible rewards.

Homework and Practice

Homework provides students with the opportunity to extend their learning outside the classroom. However, research shows that the amount of homework assigned should vary by grade level. Teachers should explain the purpose of homework to both the student and guardian, and teachers should try to give feedback on all homework assigned.

Research shows that students should adapt skills while they're learning them. Speed and accuracy are key indicators of the effectiveness of practice.

Nonlinguistic Representations

According to research, knowledge is stored in two forms: linguistic and visual. The more students use both forms in the classroom, the more

opportunity they have to achieve. Recently, use of nonlinguistic representation has proven not only to stimulate but also increase brain activity.

Research shows that organizing students into cooperative groups yields a positive effect on overall learning. When applying cooperative learning strategies, keep groups small and don't overuse this strategy-be systematic and consistent in your approach.

Setting Objectives and Providing Feedback

Setting objectives can provide students with a direction for their learning. Goals should not be too specific; they should be easily adaptable to students' own objectives.

An effective teacher chooses a strategy to fit a particular situation. It's important to consider what students already know and prepare for the specific situation. By remaining flexible and observant, we can determine which strategy may be most effective. Often, if one strategy doesn't work, another will.

1. Acknowledge what students do or say. Let them know that we have noticed by giving positive attention, sometimes through comments, sometimes through just sitting nearby and observing. (Thanks for your answer, you've manage to find another way to solve the problem).

2. Encourage persistence and effort rather than just praising and evaluating what the student has done. («You're thinking of lots of terms to describe the situation in the paragraph. Let's keep going!»).

3. Give specific feedback rather than general comments. («The graph which you've just represented doesn't reflect the theory completely. Try another one»).

4. Model attitudes, ways of approaching problems, and behavior toward others, showing students rather than just telling them («Hmm, that didn't work and I need to think about it.» «I'm sorry, I missed part of what you said. Please tell me again»).

5. Demonstrate the correct way to do something. This usually involves a procedure that needs to be done in a certain way (such as showing the way to put the idea correctly).

6. Create or add challenge so that a task goes a bit beyond what the students can already do. For example, you lay out a collection of products, count them together and then ask a group of students to tell you how many are left and give specific characteristics of them. Give promotion to each of the item, explain the price making of each of the product etc.).

7. Ask questions that provoke children's thinking. («If you couldn't talk to your partner, how else could you let him know what to do and how to run business further?»).

8. Give assistance (such as a cue or hint) to help students work on the edge of their current competence («Can you think of a term that best describe the notion?»).

9. Provide information, directly giving children facts, verbal labels, and other information («This term doesn't correspond to what you are explaining now. The better variant is...»).

10. Give directions for student's actions or behavior. («Give the title to each paragraph you have just read» «Find economic confirmation to the idea given by the author of the article»).

Teaching is not an exact science, where one approach fits all. A carefully planned lesson might inspire one student to give an amazing presentation, commit to improving his/her grades, and think about job after graduating the University. That same lesson might leave another student confused and discouraged. Effective teaching requires flexibility and creativity. As special educators or as general educators, we must constantly 'monitor and adjust' our teaching techniques. What we don't *have* to do is reinvent the wheel for every lesson. Good teachers draw upon their collection of strategies in order to meet the needs of diverse learners. They also use evidence-based practices shown through research to improve student learning.

УДК 378.147.34

Касіяниц С. Е.,

викладач, ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Вступ. Завданням вищої освіти на сучасному етапі є не тільки формування навичок студентів отримувати професійні знання, вміння і навички, але й вміння самостійно включатися до навчального процесу, ефективність якого залежить від його власної пізнавальної активності. Це зумовлює необхідність виділення основних шляхів активізації пізнавальної діяльності майбутніх економістів на заняттях з іноземної мови.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів при вивченні іноземної мови присвячені роботи таких науковців, як: С. Заскалета, О. Кобзар, О. Ножовнік та В. Хромова.

Постановка завдання. Метою статті є визначення основних шляхів активізації пізнавальної діяльності майбутніх економістів на заняттях з іноземної мови.

Виклад основного матеріалу. На основі аналізу досліджень науковців О. Ножовнік та В. Хромової стає зрозумілим, що організація пізнавально-пошукової діяльності студентів спрямована на формування критичного мислення і аналізу в ситуаціях спільного вирішення проблемних задач. Опинившись у добре організованій проблемній ситуації, яку важко самостійно вирішити на основі наявних знань, студенти відчують потребу, яка є джерелом пізнавального інтересу. Для створення проблемної ситуації на заняттях є ефективним застосування таких прийомів роботи, як: розгляд проблеми з позицій різних галузей знань, наприклад, поєднання економічних, юридичних і політичних аспектів; спонукання студентів робити порівняння, узагальнення, висновки з ситуації, співставляти різноманітні факти; формулювати конкретні питання (на узагальнення, обґрунтування, конкретизацію).

Активізація навчально-пізнавальної діяльності в процесі професійної підготовки досягається шляхом збільшення рівня мотивації студентів. Процес формування позитивної мотивації студента економічного профілю стає можливим за умови створення стимулюючого середовища, спрямованого на розвиток активної і творчої позиції студентів, а також впровадження в навчальний процес новітніх методів та засобів навчання. Основними методами стимулювання творчої активності студентів є використання цікавих аналогій, створення ситуацій емоційного переживання, використання розвивальних ігор, використання методу відкриття, створення ситуацій з можливістю вибору, ситуації несподіваності, новизни. Говорячи про процес стимулювання студентів економічного напрямку до здійснення пізнавально-пошукової діяльності, слід виділити такі форми та прийоми роботи, як: навчальні ігри, міні-тести, міні-кросворди, студентські конкурси, створення асоціативних малюнків на характеристику певного економічного терміну, економічне доміно.

Формування мотиваційних настанов студентів економічного профілю до здійснення навчально-пізнавальної діяльності відбувається саме на першому курсі при вивченні дисциплін гуманітарного циклу, зокрема на заняттях з іноземної мови. Використання різноманітних методів навчання, а саме: кейсів, ситуаційних вправ, проектної діяльності, симуляцій, групової роботи, рольових ігор є доречним для активізації пізнавальної діяльності студентів у процесі вивчення англійської мови.

Використання такого методологічного компоненту процесу навчання як резюмування дозволяє структурувати пізнавальну діяльність студентів, формує їх вміння виділяти головне у змісті навчального матеріалу. Наприклад, під час вивчення дисципліни «Ділова іноземна мова» майбутні економісти отримують завдання проаналізувати економічну ситуацію у певній галузі промисловості країн світу за останні місяці на основі прослуховування бізнес новин, аналізу інформації в Інтернеті та періодичних виданнях з подальшим складання резюме англійською мовою, яке вони представляють лаконічно і лінгвістично грамотно на занятті.

Формуванню комунікативних та дослідницьких вмінь студентів сприяє такий вид роботи, як «круглий стіл» на тему: «Від європейської інтеграції країни до європейської інтеграції економіки: нові можливості чи нові проблеми?», в ході якого студенти у групах обговорюють перспективи, які отримує країна зі вступом до Європейського союзу, особливо у галузі економіки. Вирішення цієї проблеми студентами здійснюється за допомогою застосування SWOT-аналізу, який передбачає вивчення та обговорення внутрішніх сильних та слабких аспектів певного явища на даний момент, а також зовнішніх можливостей та загроз, які очікуються у майбутньому.

Отже, основними шляхами активізації пізнавальної діяльності майбутніх економістів на заняттях з іноземної мови є створення стимулюючого середовища, проблемної ситуації, впровадження інтерактивних методів навчання, таких як: кейсів, «круглого столу», рольових ігор, методу симуляції, проектної діяльності.

УДК 37.041-047

Красніцька І. В.,

*викладач кафедри професійного англійського навчання,
ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОСЛІДНИЦЬКО-ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВНЗ УКРАЇНИ

Розвиток ринкової економіки, реалізація інвестиційно-інноваційної моделі функціонування суспільства та орієнтація на євроінтеграцію забезпечується за рахунок високого інтелектуального потенціалу нації. Цю потребу вирішує якісна вища освіта, яка має бути динамічною та відповідати потребам сучасності й орієнтуватися на забезпечення стабільних темпів економічного зростання.

У вищій фінансовій освіті актуальною є розробка інноваційних технологій навчання, які базуються на використанні комплексного підходу, принципово нових ідей, рішень й механізмів для модернізації змісту та форм навчання, підвищення якості підготовки фахівців, забезпечення відповідності освітніх послуг вітчизняних вищих навчальних закладів європейським і світовим стандартам. Один із таких стандартів на сьогодні є викладання англійської мови в університетах за професійним спрямуванням. Саме якісна вища освіта забезпечує конкурентоспроможність фахівця на європейському ринку праці.

Сучасний стан розвитку вищої професійної освіти в Україні набуває актуальності за умов інтеграційних та трансформаційних процесів. З'являється необхідність критичного аналізу досягнутих результатів, вирішення проблеми конкурентоспроможності, апробації та впровадження інноваційних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців економічного профілю. Зростають вимоги у першу чергу до професійно значущих якостей спеціалістів, це означає, що фахова освіта має забезпечувати формування сукупності інтегрованих якостей особистості, що характеризуються професійними знаннями, ціннісною орієнтацією, соціальною спрямованістю, творчою самореалізацією та зумовлюється здатністю задовольнити не лише особистісні потреби, але й суспільні вимоги.

Підготовка майбутніх економістів у вищих навчальних закладах регламентується Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті, Концепцією розвитку економічної освіти в Україні, галузевими стандартами вищої економічної освіти.

Огляд вітчизняної літератури з питань економічної освіти засвідчив, що в роботах українських учених Н. Баловсяк, М. Вачевский, Л. Дибкова, Є. Іванченко наголошується на тому, що серед чинників соціально-економічного зростання важливу роль відіграє освіта, яка визначає якість людського капіталу. Професійна підготовка сучасних економістів передбачає розуміння ними закономірностей формування та розвитку відтворювальних процесів на макро- та мікрорівнях, у взаємозв'язку з розвитком політичних, культурних та інших суспільних процесів.

Як зазначається у Законі України «Про вищу освіту» основною метою сучасної вищої освіти є не лише надання знань майбутнім фахівцям економічного профілю, а й підготовка конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях.

Ціннісні орієнтири економічної освіти спрямовані на розвиток творчого потенціалу особистості та її соціалізація; виховання самостійності наукового економічного мислення, формування економічного світогляду, впевненості у власних силах; розвиток здібностей до самореалізації, самоосвіти, саморозвитку особистості.

Особливості змісту професійно-економічної освіти зумовлено вимогами до її кінцевого результату – формування гармонійної, різнобічно розвиненої особистості, для якої професійні знання, уміння, навички і їх постійне оновлення становлять основу самореалізації в економічній сфері суспільства. Економічна освіта у вищих навчальних закладах має за мету підготовку фахівців-економістів із сучасним світоглядом, професійними знаннями інноваційного характеру, вміннями їх практичного використання при розв’язанні соціально-економічних проблем.

У законі України «Про вищу освіту» зазначено, що підготовка фахівців здійснюється за відповідними рівнями та передбачається не лише здобуття професійної загальнокультурної підготовки, теоретичних знань, практичних навичок, а й здобуття особою достатніх та продуктивно нових ідей, розв’язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницької діяльності, а також проведення власного дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Отже, основними завданнями вищого навчального закладу у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців економічного профілю є: впровадження наукової діяльності шляхом проведення досліджень і забезпечення творчої діяльності учасників освітнього процесу та використання отриманих результатів в освітньому процесі; забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі освітньої, наукової, дослідницької та інноваційної діяльності студентів; створення необхідних умов для реалізації учасниками освітнього процесу їх здібностей і талантів.

Тож, аналізуючи наукову літературу щодо питання дослідницько-проектної діяльності, пріоритетами вищої освіти в Україні є створення сприятливих умов для студентів, з метою забезпечення мотивації та розвитку якостей, здібностей та навичок майбутніх фахівців щодо наукової та дослідницької діяльності, яка орієнтується на конкретний економічно вигідний результат (проект).

Розглядаючи поняття дослідницько-проектної діяльності майбутніх фахівців економічного профілю з точки зору особливостей професійної підготовки у вищих навчальних закладах слід зазначити, що цей вид роботи пов’язаний з інноваційними ідеями, а на сучасному етапі

розвитку та вдосконалення системи вищої освіти це є одним із ключових моментів і впроваджується для інтеграції наукової і виробничої діяльності.

Основною метою дослідницько-проектної діяльності майбутніх фахівців економічного профілю є здобуття нових наукових знань шляхом проведення досліджень і розробок та їх спрямування на створення і впровадження нових конкурентоспроможних технологій, видів техніки, матеріалів для забезпечення розвитку суспільства за сучасних умов, підготовки фахівців інноваційного типу.

Система економічної освіти у вищих навчальних закладах орієнтована на інтеграційні процеси, та впроваджує такі напрямки діяльності, що зумовлюються проведенням студентами спільних дослідницьких проектів, експериментальних та інноваційних розробок, за рахунок бюджетних або власних коштів; участь у створенні дослідницько-експериментальних об'єднань, інноваційних структур, та інших організаційних форм кооперації. Впровадження таких методів організації навчального процесу має позитивний вплив не лише на вдосконалення професійних знань та якостей студентів, як майбутніх фахівців, так і самого навчального закладу. Дослідницько-проектна робота є складовою підготовки майбутніх фахівців економічного профілю і здійснюється науковими колективами, окремими вченими за договорами, контрактами, замовленнями, програмами, проектами. Для цього створюють наукові, науково-виробничі та технологічні підрозділи, об'єднання, асоціації, центри.

Завдання підвищення ефективності функціонування економічної системи в Україні зумовлюють потребу суспільства у фахівцях економічного профілю, які відповідали б у професійному та особистісному аспектах вимогам розвитку фахового середовища. Перед вищою економічною освітою України стоїть завдання формування професіоналів, готових психологічно, теоретично й практично до майбутньої діяльності де дослідницько-проектний аспект є складовою частиною.

Основними вимогами в цьому процесі є забезпечення умов для самореалізації творчого потенціалу студента, зв'язок фундаментальних та теоретичних знань із високопрофесійними практичними навичками й уміннями, спрямованими на інтелектуалізацію праці.

Формування готовності майбутніх фахівців економічного профілю до дослідницько-проектної діяльності у професійній сфері зумовлено об'єктивною потребою суспільства у підготовці конкурентоспроможного спеціаліста, забезпеченням якісної освіти та визначається необхідністю здійснення комплексного аналізу підготовки студентів вищих

навчальних закладів до професійної діяльності, направленої на розробку та обґрунтування її ефективної організації на основі визначення специфічності учбового процесу, який здійснюється за сучасних умов у вищих навчальних закладах.

Головною метою сучасної освіти є підготовка фахівця до професійної діяльності за реальних умов, розкриття творчого потенціалу, якостей та здібностей до самостійних рішень й висновків. Освітній процес слід розглядати як комплексну структуру, яка сприяє цілісному розвитку особистості, а саме: вдосконалення інтелектуальних здібностей, пам'яті, потенціалу та взаємодії. Класифікуючи сучасний освітній процес слід наголосити на таких методах як: активність, творче мислення, спілкування, мотивація, емоційність, направленість на розвиток самостійної діяльності, вміння робити власні висновки та оцінювати їх, опираючись на власний досвід.

УДК 81'44: 811.11, 811.16

Ніколаєнко Л. С.,

*к.філол.н., в.о. доцента кафедри професійного англомовного навчання,
ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

АКСІОЛОГІЧНО МАРКОВАНІ КОМПЗИТНІ НОМІНАЦІЇ З ПОЗИТИВНОЮ СЕМАНТИЗАЦІЄЮ ЯКІСНИХ ХАРАКТЕРИСТИК АРТЕФАКТІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ І УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Аксіологічно марковані композитні номінації (далі АМКН) – узагальнювальні слова, назви онтологічних класів об'єктів і суб'єктів, у яких представлено колективне, соціально закріплене ставлення до них людини. Крім того, АМКН – частина ідеалізованої моделі світу, яка створюється самою людиною (соціальною групою, суспільством, нацією), і тому можливе їх варіювання. Як усякий конструкт, така модель світу складається з блоків, якими є норми, водночас мінливі й стійкі.

АМКН не становлять замкнутої цілісної групи, оскільки ціннісна модальність – позитивна чи негативна – притаманна всім без винятку цим одиницям і навіть тим, які характеризуються полісемічністю. Внутрішня форма АМКН співвідноситься з певними морально-етичними категоріями як абстрактними на зразок добро / зло, правда / неправда, верх / низ, великий / малий, так і емотивно-оцінною прагматичною сферою гарне / потворне, радість (задоволення) / сум тощо. Окремі тематичні групи утворюють АМКН, у яких закодовано

позитивні / негативні характеристики людини, її внутрішні та зовнішні якості, позитивне чи негативне ставлення до праці, її досвід, уміння / невміння і т. ін., урешті, різні соціальні та етнічні стереотипи уявлень, мислення, пізнання й оцінки довкілля, зокрема речей, речовин, споруд тощо.

Розглянемо детальніше АМКН із позитивною семантизацією якісних характеристик артефактів у порівнюваних мовах.

Ці АМКН моделюють у своїй семантичній структурі відношення між артефактом та його якостями. До цієї семантичної підгрупи належать такі утворення, меліоративна оцінка яких визначається квантитативними градаційно-інтенсивними характеристиками предметів, об'єктів, споруд тощо: пор., англ. АМКН *bang-up, bang-on, high-class* із їх семантичним українським відповідником *першокласний*, що букв. означають «дуже добрий, відмінний, найкращої якості». Проте за однакової образності й спільному значенні словотвірна структура української й англійської АМКН різна. В українському прикладі вона мотивована порядковим числівником «перший», який у поєднанні з компонентом «класний» зазнає функціональної переорієнтації і десемантизується. У такому валентністному сполученні числівник «перший» виконує не нумеративну функцію, а квантитативну – вказує на надмірний вияв якості об'єкта чи предмета. Квантитативні одиниці з градаційною ознакою інтенсивного виявлення якості містять у своїй внутрішній формі надмірне виявлення чогось позитивного, що ґрунтується і на модальності, і на оцінці. В англійській мові наявні також АМКН, що демонструють контрарні семантичні відношення з укр. АМКН *першокласний* / англ. *downscale*.

Схожу до першого українського прикладу має АМКН *п'ятизірковий* із семантикою «ознаки найвищого гатунку». Ця номінація є стереотипною в носіїв української мови, яка асоціативно сполучається з лексемою «готель». Тут кількісний числівник «п'ять» також десемантизується і позначає не кількість предметів чи об'єктів при підрахунку, а якість, причому градаційну, оскільки «п'ять зірок» – це межа для якості готелів.

Українська АМКН *чистопробний* мотивована семантикою першого компонента «чистий» з метафорично переосмисленою образно-характеризуючою словотвірною структурою на позначення чогось «найвищої проби, без домішок». Крім того, ця номінація маніфестована символікою визначення проби на коштовних металах, яку маємо також в англ. АМКН *crystal-clear*. Частковим відповідником укр. АМКН *чистопробний* виступає англ. *high-quality*, що символізує вже узагальнене поняття вищої якості, проби.

Своєчасність вияву ознаки, зокрема темпоральність, в українській мові демонструють такі АМКН-трансформи на позначення «чогось

щойно зробленого» *свіжопобілений, свіжоспечений, свіжовипрасуваний, свіжовироблений, свіжозварений, свіжовимитий, свіжозібраний, свіжонадосний*, які мотивовані культурно-маркованим прикметником «свіжий». Вони мають яскраво виражену експресивність, оскільки є ціннісно маркованими, пов'язаними з культурно-сакральними реліктами слов'янської культури (напр., укр. *білити* – «...ритуал, пов'язаний із мотивом «білого світу», чистоти тощо). Головна у році побілка житла приурочена до календарного періоду, передовсім до Великоднього циклу...», із прагматичною трудовою діяльністю людини та її позитивним результатом. Англійська мова відповідників до цих українських АМКН не має.

УДК 371

*Трошкіна І. А.,
здобувач кафедри професійного англomовного навчання,
ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ТЕОРЕТИЧНОЇ МОДЕЛІ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ

Реформи та зміни системи професійної вищої освіти вимагають подальшого вдосконалення інформаційного забезпечення підготовки фахівців. Розвиток економіки, соціальної сфери, науки, техніки, вважається основним сегментом професійної освіти, що забезпечує диференціацію та індивідуалізацію підготовки викладачів, здатних бути конкурентоспроможними на сучасному ринку праці. Сьогодні вища школа вимагає від викладача професіоналізму, високої відповідальності, академічної мобільності, індивідуальності, саморозвитку, психологічної стійкості, адаптації до нових умов, що активно змінюються в сучасному світі. Педагогічне моделювання є первинним етапом привнесення інновацій у діяльність викладача, яка є технологією реалізації професійної діяльності.

Інтеграція України в Європейський Союз визначає зростаючу роль на управління вищою освітою. Тенденції країни на сучасному етапі її розвитку передбачають зміни методів і засобів, використовуваних у професійній освіті. Так, академічна мобільність викладачів розглядається в контексті педагогічного моделювання. Предметом педагогічного моделювання можуть бути концепції освітніх і виховних систем, програми їх реалізації й розвитку; комплексні початкові плани; різні форми навчання, а саме академічне стажування за межами країни. В освітній діяльності В. Безрукова об'єктами моделювання визначає

педагогічні системи, процеси і ситуації. На думку вченої, моделювання полягає в тому, щоб створювати передбачуваний варіант майбутньої діяльності та прогнозувати її результат.

Поняття «модель» походить від латинського «*modelium*», що означає міру, зразок, норму. Модель визначена як штучно створений об'єкт у вигляді схеми, креслення, який аналогічний досліджуваному об'єкту і відображає у більш простому, зменшеному вигляді структуру, властивості, взаємозв'язки і відношення між елементами досліджуваного об'єкта.

Філософський енциклопедичний словник визначає модель як уявно представлену або матеріально реалізовану систему, яка, «відображаючи або відтворюючи наявний або проєктований об'єкт дослідження, здатна замінити його так, що її вивчення дає нам нову інформацію про цей об'єкт».

У психологічному словнику модель визначається як ідеальна копія реального об'єкта, яка відтворює явища найбільш суттєві риси, властивості, які є визначальними по відношенню до результату і закріплені у «наочно сприйманих і представлених зв'язках речових або знакових елементів».

У словнику професійної освіти «модель» визначено як зразок, примірник; зменшене відтворення якоїсь споруди, механізму; тип, марка, зразок конструкції; схема для пояснення явища або процесу.

У педагогіці «модель» визначається як еталон, стандарт, зразок. Аналіз науково-педагогічної літератури дав змогу виявити, що, починаючи з кінця ХХ століття набуває досить широкого розповсюдження термін «модель спеціаліста», а трохи пізніше і «модель кваліфікованого робітника». В загальному плані «під моделлю фахівця розуміються професійні, творчі і особистісні якості професіонала, що визначають його здібність працювати в умовах ринкових відносин, досягаючи результатів, підвищувати рівень академічної мобільності, адекватних вимогам суспільного та науково-технічного прогресу». В теорії педагогічного моделювання визначено, що модель професії, особистості фахівця, його діяльності проєктується в модель змісту навчання.

На думку вчених (А. Андреев, О. Леонтьев, А. Маркова) метою розробки моделі фахівця є розв'язання суперечності між зростаючим обсягом інформації, швидко змінюваними виробничими технологіями, якими необхідно оволодіти професійно мобільному фахівцю і здатністю людини освоїти все пропоноване за конкретно відведений час. Одноголосна цьому думка О. Матвієнко, що «виявлені потреби й суперечності є одним із джерел інноваційних процесів у розробленні

сучасних моделей підготовки спеціаліста для тих сфер діяльності, які трансформуються на вимогу часу». З цього огляду, врахування особистісного компонента в моделі формування академічної мобільності фахівця є обов'язковим, оскільки неможливо розділити якості фахівця з особистісними. Вони пов'язані і єдині за своєю природою, багато в чому особистісні якості визначають професійні. Як зауважують науковці (Н. Багдасар'ян, С. Батишев), носієм професійних якостей виступає не абстрактний фахівець, а конкретна особистість зі своїм внутрішнім життям, емоційною та духовною сферою, психофізичними особливостями.

Отже, діяльність викладача має бути скоригована відповідно до вимог, які пред'являються до сучасного фахівця ринком праці, соціальними відносинами і його професійною діяльністю. С. Батишев, розглядає моделювання як опосередковане дослідження об'єкта, за якого вивчається не тільки сам досліджуваний об'єкт, а й допоміжна система, що виступає в речовинній або абстрактній формі й відображає інші внутрішні й зовнішні функціональні зв'язки об'єкта.

Розглянемо модель академічної мобільності викладачів з позиції вимог сучасного ринку праці, а також можливість реалізації цих вимог в сучасному освітньому стандарті. У структурі діяльності фахівця науковці виділяють такі сторони: функціональну (аналіз структури діяльності), предметну (аналіз знань та умінь) і особистісну (специфічні соціальні і психологічні якості).

Серед вимог, що висувуються до академічно мобільного викладача, виділяють такі:

- особистісна компетентність – сукупність компетенцій, що стосуються особистості (набір характерних якостей окремої особистості): ініціативність, впевненість у собі, здатність до творчості, здатність пристосовуватися до середовища, що змінюється, готовність до ризику;

- професійна компетентність – сукупність компетенцій людини, що стосуються її професії (здатність до виконання роботи): знання, уміння і міжнародній досвід (навчання, практика та стажування за межами країни);

- соціальна компетентність – сукупність компетенцій людини, що стосуються її соціального життя (вміння жити і працювати в соціумі, комунікативність, здатність вживатися / працювати з іншими людьми, мобільність та активність, здатність до самоорганізації), постановка і досягнення цілей, прийняття рішень;

- особливі переваги особистості – характерні риси, переваги особистості, які роблять її унікальною і можуть бути корисними для роботодавця.

Отже, на сьогодні моделювання в теорії наукових досліджень широко використовується з урахуванням великого самостійного значення та дозволяє структурувати роботу викладача, виділити основний інформаційний простір, забезпечити загальну спрямованість професійної діяльності, допомога швидко та гнучко реагувати на зміни ринку праці. Теоретичну модель академічної мобільності викладачів можна визначити як модель системи, що мисленнево уявляється, або матеріально реалізується, яка віддзеркалює чи відтворює об'єкт дослідження, здатна замінити його так, що її вивчення дає нову інформацію про цей об'єкт. При цьому залишається лише інформація потрібна викладачеві в його професійній діяльності.

УДК 371.375:378:811.11

*Хмизова О. В.,
ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

МУЛЬТИМЕДІЙНА ПРЕЗЕНТАЦІЯ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

В умовах глобалізації, розширення інформаційного простору та інтенсивного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій майбутнім економістам необхідно вміло представляти ідеї, концепції і стратегії багатонаціональній аудиторії, використовуючи англійську мову як мову міжнародного спілкування. Враховуючи цю потребу, у програмі з англійської мови для професійного спілкування (2005) є вимога щодо опанування випускниками економічних вищих навчальних закладів (ВНЗ) такого виду професійно спрямованого монологічного мовлення як презентація на рівні В2 відповідно до рекомендованих рівнів володіння мовою, визначених у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти (2003).

Отже, випускники ВНЗ повинні вміти виступати з підготовленими індивідуальними презентаціями академічного та професійного спрямування, користуватися мовними засобами для побудови чіткого, логічного дискурсу, враховуючи цільову аудиторію і мету висловлювання, користуватись відповідними правилами презентації та паралінгвістичними засобами, коментувати таблиці, графіки і схеми, орієнтувати аудиторію щодо загальної побудови виступу тощо.

Слід зазначити, що дослідженню різних аспектів іншомовної презентації приділяється належна увага. Зокрема, розглядаються психологічні та лінгвістичні особливості презентації як виду

професійно спрямованого монологічного мовлення (В. Кашкін, О. Попова, Р. McCarthy, С. Hatcher); використання презентації для розвитку іншомовних навичок та вмій у різних видах мовленнєвої діяльності (Ю. Авсюкевич, Н. Драб, О. Малюга, О. Гарнопольський, J. Billingham, D. Hughes, В. Phillips), для вдосконалення вмій невербального спілкування (В. Морозов, С. Соколова); особливості використання ресурсів Інтернет у процесі навчання презентації (І. Федорова, В. Barrett, Р. Sharma). Проте, питання ефективного застосування мультимедійної презентації для формування іншомовної професійної комунікативної компетентності потребують подальшого вивчення.

Метою нашої доповіді є висвітлення окремих аспектів практичного використання мультимедійних презентацій у навчанні майбутніх економістів англійської мови за професійним спрямуванням.

Отже, презентація – це комунікативна подія в діловому спілкуванні, комплекс комунікативних актів, об'єднаних загальним завданням і ситуативними умовами (В. Кашкін).

Мультимедійна презентація поєднує традиційну статичну візуальну інформацію (текст, графіку) і динамічну інформацію (мову, музику, відео, анімацію), обумовлюючи можливість ефективного впливу на різні органи чуття тих, хто навчається. Зазвичай, презентація має трикомпонентну структуру: вступ, основна частина, заключна частина.

Слід зауважити, що техніка презентації – важлива комунікативна навичка, якої треба спеціально вчитись. Вона вимагає не тільки знання мови, але й уміння правильно відібрати, опрацювати та подати інформацію, адаптувати її до певної аудиторії, враховуючи її особливості та можливі міжкультурні розбіжності у сприйнятті інформації.

Зазначимо, що студент готує презентацію у найбільш зручному для нього форматі (зазвичай, у Microsoft PowerPoint). Як показує практичний досвід, більшість майбутніх економістів засвоюють цей формат презентацій ще у школі, тому корисним є ознайомлення студентів з іншими видами презентацій, які є популярними у світі (печа-куча (pecha-kucha), відеопрезентація (videopresentation), флеш-презентація (flash-presentation), інтерактивна презентація (interactive presentation), постер-презентація (poster presentation, poster session) тощо), відповідним програмним забезпеченням (Macromedia Flash, Picasa, Photodex ProShow) і заохочення до практичного оволодіння навичками їх створення.

З метою формування англомовної професійної комунікативної компетентності у майбутніх економістів ефективним є поєднання

презентації з іншими активними методами навчання (дискусіями, диспутами, діловими і рольовими іграми, проектами, кейсами, віртуальними екскурсіями тощо).

Зауважимо, що дослідники (Ю. Авсюкевич, О. Тарнопольський) виділяють два типи ділових англомовних презентацій: презентації-інформування та презентації-переконання.

Основними темами, що пропонуються майбутнім економістам для англомовної презентації-інформування є: презентація бізнесу, фірми, компанії («Profit and wealth (steps of starting a business)», 1 курс), нового продукту, послуги («Market research», 2 курс), результатів роботи наприкінці року («Management matters», 2 курс), презентація бізнес-плану («Business strategy», 3 курс) та самопрезентація («Professiograme», «Leadership skills and future profession», «Leadership in Management», 1-4 курси). Для презентації-переконання – це презентація товару для продажу (1-2 курси), переконання потенційних інвесторів вкласти гроші в певний проект (3-4 курси). Важливо, що презентації можуть поєднувати індивідуальну, парну та групову форми роботи. Враховуючи вказане, мультимедійні презентації використовуються як засіб розвитку пізнавальної та професійної мотивації студентів.

Отже, перевагами мультимедійної презентації є: зручність сприйняття аудіовізуальної інформації, інтерактивна форма, мобільність та компактність, можливість оперативного внесення змін. Тож, використання мультимедійних презентацій у навчанні англійської мови за професійним спрямуванням значно підвищує якість представлення навчального матеріалу та ефективність його засвоєння, створює умови для особистісно орієнтованої співпраці як на заняттях, так у позанавчальний час.

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Редактор *О. Авраменко*.
Технічний редактор, комп'ютерна верстка *А. Іщенко*.
Друк *О. Гончарова*. Фальцювальню-палітурні роботи *Ю. Шаповалова*.

Підп. до друку 12.11.2014 р.
Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсет.
Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 4,42. Обл.-вид. арк. 3,85.
Тираж 50 пр. Зам. № 4528.

Видавець і виготовлювач: ЧДУ ім. Петра Могили.
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.
Тел.: 8 (0512) 50-03-32, 8 (0512) 76-55-81, e-mail: rector@chdu.edu.ua.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3460 від 10.04.2009 р.

